

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO : ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Osvrt na godinu 5682.

Minula godina 5682. stoji u znaku obnovnoga rada u galutu i Erec Jisraelu. U galutu valjalo je poraditi da spasimo velike židovske mase od neminovne propasti, što joj je prijetila uslijed bijednog položaja u koji je došla, a koji je posljedak rata, neprestanih pogroma, epidemija i gladi. Veliki naseobni rajon židovskih masa raspao se nakon rata, te je podijeljen među razne novo nastale države, koje ne samo da nijesu bile kadre učiniti kraja poratnom haosu, već su u velike, bilo direktno bilo indirektno, doprinijeli k tome, da se bijeda i nevolja širila u židovskoj ulici. Pored čisto filantropskog rada, koji je imao da vida rane zadate židovskom pučanstvu bezbrojnim pogromima, i da brzom i časovitom pomoći uzdrži na životu brojne mase, koje su izgubile sve, što su imale, valjalo je sad poraditi na tome, da se ove materijalno uništene mase opet ekonomski pridgnu pružajući im mogućnosti da sebi opet stvore nove egzistencije. Goleme svote utrošene su u ovaj cilj, te bi neuspjeh ove akcije značio slom istočnoga židovstva.

Pored borbe za ekonomski opstanak, koji je Židovima istočno evropskih zemalja znatno otešćan antisemitskom bojkotnom propagandom, imalo se židovstvo tih zemalja da se bori i za svoja politička prava. Mirovnim ugovorima preuzele su sve novo nastale države na se obvezu, da će podijeliti svojim narodnim manjinama potpunu autonomiju i onezbijediti im time njihov nacionalni život. Pa ipak, ni jedna od tih država, od kojih mnoga imade da zahvali svoj postanak zagovoru uplivnih Židova, nije u praksi provela zakon o zaštiti narodnih manjina, pa se Židovi u pojedinim od tih zemalja moraju boriti za svoju jednakopravnost. Komitet židovskih delegacija u Parizu morao je u nekoliko navrata, da se obrati pritužbom na Ligu Naroda i da zatraži njezinu intervenciju, kako bi se pojedine države prisilile, da izvrše preuzete dužnosti. Naročito valjalo je u Finskoj, Letskoj i Poljskoj poraditi na tome, da se tisućama i tisućama Židovima pribavi državljanstvo, koje im se raznim sofističkim motivacijama nastojalo uskratiti. Danas, četiri godine iza primirja još uvijek nijesu u pojedinim zemljama ukinute naredbe iz carističkoga doba tako, da židovsko pučanstvo još uvijek živi pod iznimnim odredbama kao građani drugoga razreda.

Vrlo živahna bila je borba za autonomiju u Litavskoj, te je po Sejmu prihva-

ćen zakon o autonomiji narodnih manjina, u kojemu nije statuirano ministarstvo za narodne manjine, a nema ni ustanova o zaštiti jezika narodnih manjina. Složnim istupom cjelokupnog židovstva Litavske ostvarit će se via facti ono, što se nije moglo postići zakonodavnim putem.

I u Poljskoj se položaj pomalo razbistruje. Poljska desničarska štampa još uvijek nastoji da huškaškim pisanjem razdražuje mase i da zagrižljivim antisemitizmom truje odnošaje između poljskog i židovskog pučanstva. Ipak su trezveniji političari uvidjeli, da je u interesu razvika države, da se i židovsko pitanje privede riješenju, iako još nemaju dosta odvažnosti da provedu do kraja u praksu ovo svoje naziranje. Zakon o ukinuću odredaba iz carističkoga doba bio je već na dnevnom redu Sejma, ali je opet skinut, te će možda istom u narednom Sejmu biti raspravljen. Znatno je sigurno uspjeh, da je poljska vlada priznala moderne hebrejske škole i hedarim, te im dala pravo javnosti. Trvenja unutar samoga poljskoga židovstva, opreke između neologa i ortodoksa, te nacionalista sviju smjerova znatno škodi borbi za jednakopravnost, jer daje vladi orudje u ruke, da ne izvrši svoje dužnosti pozivajući se na razroznost mnijenja unutar židovstva.

Najbijedniji je bez sumnje položaj Židova u Ukrajini. Strašni glad i epidemije prijete, da će uništiti i ono, što je preživjelo pogrome. Zemlja s brojnim židovskim pučanstvom gotovo je sva opustošena. Sve što ikako može, nastoji da ostavi zemlju i da bježi preko granica. Pokrajne zemlje pune su izbjeglica, koje se nalaze u nesnosnom stanju, jer se i ove države, brane protiv invazije emigranata, koji ne samo da nemaju nikakvih sredstava, već nose sobom i opasnost širenja zaraznih bolesti. Sva velika židovska humanitarna društva, a naročito američki Joint nastoji, da ublaži bijedu ukrajinskih Židova pružajući im sredstva, da se uzmognu uzdržavati. Veliku akciju poveo je Israel Belkind za otpremu i odgoj djece koja su ostala nakon pogroma bez roditelja. Djeca bit će smještena u ratarskoj školi Mikve Israel.

I u sovjetskoj Rusiji, gdje su doduše ukinute sve iznimne odredbe protiv Židova, došlo je do pogroma i antisemitskih izgreda. O položaju Židova u toj zemlji najslabije smo upućeni, jer vrlo rijetko dopiru do nas glasovi o židovskom pučanstvu. Boljševičke poglavice svojim su odredbama potpuno izolirali taj ogranak od

ostaloga židovstva i budno paze, da se ne obnavljaju stare veze. Svako ovakovo nastojanje sa židovske strane najstrožije se proganja, kako to dokazuje proces protiv Ceire Cijona u Kijevu. Ipak izgleda, da se položaj Židova u boljševičkoj Rusiji popravio i da su se uvjeti za njihov gospodarski razvitak poboljšali. Pored toga možemo da zabilježimo i činjenicu, da se u zadnje vrijeme pravilo koncesija naučanju hebrejskoga jezika i izlaženju židovskih časopisa te židovskom kazalištu. Samo silnoj energiji i nepopustljivoj ruskoga židovstva, koje je u borbi za jevrejski jezik pretrpilo najveće progone, ima da se zahvali ovaj napredak. No još uvijek nije dozvoljeno podučavanje jevrejskoga jezika u pučkim i srednjim školama, jer prema naredbi smiju jevrejski da uče samo odrasli iznad 18. godine.

Brojnim porastom židovskoga pučanstva postalo je u Rumunjskoj opet aktualnije židovsko pitanje. Premda je i Rumunjska preuzela na se obvezu o zaštiti prava manjine ipak se ona teško i samo postepeno odlučuje, da dade židovskom građanstvu jednakopravnost, te zagaranovano pravo na škole i jezik. Jedinstveni front rumunjskog židovstva prinudio je vladu na koncesije, te je priznato Židovima pravo na škole uz obligatorno uvedenje jevrejskoga ili rumunjskog nastavnog jezika. Time je u velike otešćan položaj Židova u Sedmogradskoj, jer ne mogu smjesta u školama uvesti hebrejski ili rumunjski kao nastavni jezik, a vlada se krati da dade škole s prelaznim njemačkim ili mađarskim jezikom.

Znatno se pogoršao položaj Židova u Bugarskoj, gdje se ispoljio do sad nepoznat antisemitizam. Mnogo su tome doprinijeli ruski emigranti, koji u štampi i raznim pamfletima prikazuju Židove ne samo kao grobare Rusije, već i kao proizvođače nesreće bugarskog naroda, kako bi posijali mržnju između Bugara i Židova.

Položaj Židova u Mađarskoj još je uvijek vrlo nepovoljan. Iako je prestalo ubijanje u masama po raznim detašmanima, još uvijek je izvršeno židovsko pučanstvo neprestanim tvornim napadajima »Mađara, koji se bude«. Vlada i parlament nastoje svim silama da evropskom zapadu prikažu prilike tako kao da u Mađarskoj nije bilo i da nema bijeloga terora, ali se zato još uvijek drže zarobljeničke tabore, u kojima stradavaju tisuće i tisuće nevinih ljudi, koji nisu ništa skri-

vili i čiji je jedini zločin, da su Židovi. Kraj toga se konzekventno provadjaju akcije »čišćenja« javnog života i uređa, te se otpuštaju židovski činovnici, oduzimaju se licence, isključuje ih se iz svih javnih institucija, a na svim školama provadja se najvećom strogošću numerus clausus i ne priznaje se akademski grad stečen u inozemstvu.

U Austriji je položaj Židova kao i prijašnjih godina. Tek se je radilo o pitanju opcija, pa kršćansko-socijalna vlada nije htjela mnogim Židovima dozvoliti pravo opcije. Mnogo brutalniji su antisemitski ispadi u Njemačkoj, gdje štampa njemačkih junjera svaki dan razdražuje njemačku javnost protiv Židova, pa su rezultat toga i ubojstva Eisnera, dr. Rathenau-a, da ne govorimo o velikoj listi proskribiranih Židova, kojima se nacionalni šoveni prijete ubijstvom. Zadnjih dana, pišu njemačke novine, da je znameniti fizičar prof. dr. Einstein ostavio Njemačku, jer nije siguran svoga života. Naročito pak jak je antisemitizam u Bavarskoj, gdje se na svakom polju nastoji onemogućiti Židove, pa je tek prije kratkog vremena ministar nastave naredio, da židovski djaci moraju i na najvišim blagdanima polaziti školu, što je očito kršenje zakona, kojim je židovstvo kao priznata konfesija zaštićena.

No dok je u prijašnjim godinama kraj svih progona bilo za istočno židovstvo još uvijek otvoreno jedno utočište, Amerika, kamo su pošli svi, koji nijesu mogli da ostaju u istočnoj Evropi, sad se pomalo zatvaraju i ova vrata. Svojim novim zakonom o imigraciji znatno je naročito za židovske emigrante otežćano useljivanje u Ameriku. Oči cijeloga židovstva bile su kroz cijelo vrijeme rata i za primirja uperene na američke Židove, koji su skupljali bezbrojne milijune (preko 50 milijuna dolara skupljeno je samo od Jointa) za ublaživnje bijede istočno i srednjoevropskog židovstva. Onamo su i sad, kad Amerika zatvara svoje luke židovskim imigrantima, upereni pogledi židovstva cijeloga svijeta u čvrstom uvjerenju da će američko židovstvo, koje je pokazalo tolike vitalne snage, i odakle je potekao političaj za saziv sveopćeg židovskog svjetskog kongresa, namaknuti i sredstva za veliki obnovni rad u Erec Jisraeli i omo-

gućit stotine hiljadama, da se nasele u staroj domaji i da je uskrise novom životu.

★

Cijonistički je pokret u prošloj godini proživljavao jednu od najozbiljnijih faza svoga razvitka. Trojaku tešku zadaću je imalo da svlada vodstvo Cijonističke Organizacije. Moralo je, vezano zaključcima karlovarškoga cijonističkoga kongresa da namakne pokriće za prihvaćeni budžet, nadalje je u Palestini uz održavanje već postojalih cijonističkih tekovina moralo iste jačati i proširiti i konačno je moralo da obavi tešku političku akciju

Osnovni fond za izgradnju Palestine — Keren Hajesod — imao je da bude financijski instrument, iz kojega će stavke budžeta naći pokriće. I zato je iz izvješća kongresa u Karlovim Varima poletjela u židovski svijet lozin'ka: koncentracija sviju sila u radu za Keren Hajesod. Princip Maasera je na kongresu usprkos oštrih razilaženja mnijenja iznio pobjedu i svi su delegati osjećali dužnost, da iza povratka svojim kućama imadu razviti najopsežniju djelatnost u cilju što većega uspjeha za Keren Hajesod. Nu financijska i ekonomska kriza, koja je po cijelom svijetu već bila preotela mah, nije još bila dostigla svoje kulminacije, što više, ona je poput zarazne bolesti svoje razorno djelovanje prenijela na sve to šire krugove, deruta srednjoevropskih valuta, ekonomska katastrofa istočnoevropskih područja bili su faktori od zamašnog uticaja na uspjeh rada za Keren Hajesod, koji nije ni izdaleka odgovarao iščekivanjima. Palestina trebala je novaca, mnogo novaca, a prihodi Keren Hajesoda nijesu dostajali da ovim potrebama udovolje. Direktorij Keren Hajesoda spoznavši nepovoljnu situaciju i računajući sa teškim posljedicama, koje bi mogle postati i sudbonosne po cijonističku stvar, odlučio se na jedan opsežni Keren Hajesod-drive u Americi. Prvaci cijonističkog vodstva podjoše u Ameriku i poduzeše uz pripomoć cijonističkih organizacija veliku akciju u gradovima između Atlantika i Pacifika. Uspjeh nije izostao. Uz silni moralni prestiž, što ga je cijonistička stvar zadobila u Židova i nežidova Sjedinjenih država američkih,

namaknuto je toliko sredstava, da se bar ono, što je već u Palestini kao plod cijonističkog rada postojalo, moglo uzdržati, a donekle i pristupiti izvodjenju radnoga programa, prihvaćenoga po XII cijonističkom kongresu. Dabome da je ono, što se sa raspoloživim sredstvima moglo stvoriti, bilo tek premalo za izvedenje velikih radova, što ih je zasnovala cijonistička Egzekutiva i koji su zajedno sa potrebnim sredstvima odobreni po kongresu. Samo izvedenje ovih prvih, temeljnih radova oko obnove zemlje moralo se na žalost odložiti, odnosno tempo izvedenja zaustaviti, jer židovski narod, cjelokupni židovski narod, u čijem interesu ovaj obnovni rad biva, još nije dovinuo ni do pravoga sporazuma o njegovoj golemoj važnosti, a kamo li do spoznaje dužnosti, da za svoju i za obnovu nastajne svoje domaje doprinese ma samo i materijalne žrtve. Šta vrijedi neslomivo htijenje naših pionira — halucim i halucot — kad im njihova u zasićenosti troma i nepokretna braća ne pružaju mogućnosti, da sveje htijenje pretvore u produktivni rad, već mnogi njih mora radi nezaposlenosti sa bolom u srcu ostaviti svoju majku zemlju i vratiti se galutskoj mačuhi?!

A vanjski i nutarnji neprijatelji cijonističkih ciljeva, kojima je u njihovoj borbi svako sredstvo dobro došlo, iskoristili su na svoj način sve poteškoće, koje su usporivale obnovni rad i pokušavali, ne bi li im uspjele da ometu postignuće cilja, koje se imalo tokom prošle godine da ostvari: potvrdu mandata Velike Britanije nad Palestinom, i s ovom implicite međunarodnopravno priznanje historijskog prava židovskog naroda na svoju domaju u Palestini. Engleskim partijama opozicije služila je u njihovoj borbi protiv vlade njezina palestinska politika klipom, koji su joj bacali pod noge, ne bi li se na njemu spotakla vlada. Predstavnici engleskih antisemita u i izvan parlamenta bili su na djelu da osujete iskup riječi, što su je u pogledu obrazovanja domaje za židovski narod u Palestini zadali britski odgovorni državnici. Podsjećamo na onu silnu protucijonističku kampanju, što ju je poduzeo sada već pokojni lord Northcliff, a ne možemo ovom zgodom propustiti da s gnjušanjem ne zabilježimo nedostojno,

Feuilleton

ZAŠTO SMO IŠLI NA PRVI KONGRES?

Piše dr. Bertold Feiwel.

Donosimo ovaj članak iz zbirke, koju je izdao »Jüdischer Verlag« u Berlinu povodom 25 godišnjeg jubileja kongresa.

Nadam se, da se ne varam, ako mislim o pitanju: »Zašto smo išli na prvi kongres?«, da bi izdavači ove knjige htjeli znati, što je pojedini delegat prije četvrt vijeka mislio i osjećao, kad je govorio o cijonizmu i kad je radio na ostvarenju toga cijonizma pomoću tehničko organizatornih sredstava, od kojih je jedan i kongres. Pitanje moglo bi se i drugačije shvatiti, pa bi to bila za jednoga čovjeka, koji je radio na pripravi kongresa i na izvještajima, kao što je to meni bilo dano, lijepa prilika da iznese mnogo anegdoticnoga, a možda i važnoga za cijonističku povijest. Držim, da je moje prvo tumačenje ispravno, i da izda-

vači hoće doista praviti interesantni pokušaj, da na tom putu dobiju kolektivni dokumenat k povijesti cijonističke ideje.

No zadaća, da se rekonstruiraju i poredaju sve misli i čuvstva, koja su prije četvrt vijeka ispunila glavu i srce, pa da se to prikaže u nekoliko riječi, nadilazi snagu pojedinca, ili barem moju. Možda je ona lakša za one ljude, koji su već tada bili u zrelijim godinama. Ali ja sam onda bio još sasvim mlad čovjek, a tako mlade bile su i stvari ili su samo u mojim očima izgledale tako mlade. A onda je dugogodišnji rad u najdubljoj unutrašnjosti ideje promijenila i na neki način predatirala uspomene i izbrisala jasni trag razvoja, a da si nijesmo postali toga svjesni. Sad, kad mi je bilo dano, da sam opet kod ostvarenja političkih aspiracija u geografskom i organizatornom središtu, moram da svladam zamamljivu formulaciju za početak i završetak ovoga četvrt vijeka, koji bi rado htjeli biti: san i ostvarenje.

Uistinu znam, da smo prije 25 godina

htjeli biti nazvani svim drugim samo ne sanjarima. Znam, da ono, što nas je ispunjalo, mislim naime sasvim mlade, bilo gotovo bolna ozbiljnost, često i ljutita ozbiljnost, koja se najviše uzbunila, ako nas nijesu htjeli ozbiljno shvatiti. To je sigurno bitna razlika između početne sile od onda i spoznaje od danas: Ispunjeni neizmjernom vjerom u istinu, koja nije poznavala sumnje, koju smo sabili u najjednostavnije činjenice, tražili smo od svakog drugog Židova potpuno priključenje bez vremena za predomišljanje. Židov, koji je odrasao u duhu i dobi zapadno-evropske asimilacije, bio je za nas, ako nije htio kao mi, griješnik protiv svetoga duha, a kraj toga i tvrdokorna izdajica — »Maušel«, ako je i inače u građanskom životu bio pošten čovjek. Hine ira. Snažna buna mladih, mač i oganj protiv osijedjelog grijeha, činilo nam se kao bezuvjetno naravno. Mnogo kasnije spoznali smo kompliciranost onoga, što je povjesno nastalo, i što se tek pomalo moglo razriješiti, da se pretvori u novo

upravo izdajničko podupiranje Northcliffeove akcije po nekim Židovima u Palestini i u Engleskoj.

Još nam je živo u pameti farizejsko-nametljiva rabota vodstva Agude tražeći za se monopol predstavnništva židovskoga naroda. Kojega li čuda, da su vodje Arapa u svojoj protucijonističkoj agitaciji kušali, da iz takovih nasrtaja i s polja i iz unutra izbiju šanse za sebe. Arapska propaganda bila je upravo grandiozna, Arapski kongres u Palestini, arapska delegacija u Londonu, kasnije u Genovi i Zenevi, te razne arapske političke misije i agencije u svim važnijim političkim centrima u Evropi i Americi razvile su impozantnu djelatnost, koja je išla za tim da ishodi opoziv Balfourove deklaracije i da tako osujeti osnutak domaje za židovski narod. Bezprimjernom ustrajnosti i požrtvovnosti sagradjena cijonistička tvrdjava podignuta na osnovci morala i historijske pravednosti, bila je u najosudnijem času nasrtavana sa sviju strana. Njezini zidari pratili su ove navale napetom zabrinutošću, ali nepokolebivi u svojoj vjeri, da će vrhovni vodje u tvrdjavi i njihov u mnogogodišnjoj borbi prokušani štab, sve te navale i napadaje skršiti, jer jače od ocelli bilo im je oružje, s kojim su povjerenom im dobro branili, — pravo i neslomiva volja. Njihova je borba bila teška, ali časno i uspješno su je izdržali. Nedostatno je cijenjen golemi uspjeh, što ga je svojim diplomatskim radom u Americi postiglo cijonističko vodstvo, kad mu je uspelo, da iskorišćivanjem sviju veza i političkih mogućnosti u cilju ishodenja potvrde palestinskog mandata obadje sve poteškoće i zaprijeke, nastale iz okolnosti, što Sjedinjene države Amerike nijesu član Lige naroda, koja je uz ostalo imala da potvrdi i palestinski mandat. Zaključci američkog kongresa i senata u ovom pitanju su jedinstveni politički uspjesi, kakovi se rijetko postizavaju po predstavnicima već postojećih jakih, uređenih država, a još nikada nijesu postignuti po vodjama jednoga naroda, razasutoga po cijelom svijetu, naroda bez zemlje, bez vojske i drugih bitnih atributa jedne državne zajednice. Ovim neusporedivim političkim uspjehom bila je odstranjena zadnja za-

tkivo. Zato je i bio snažan gnjev u našem kredu, a prva razočaranja potakla su nas, da još jače i glasnije dademo oduška svojoj srdžbi, no što bi to odgovaralo i vlastitom našem ukusu. Bilo je mnogo oštih glasova i zvukova u novom bratskom himnusu — a oni su odjeknuli i u introdukciji k prvom kongresu.

Ali što je bio kredo? Svaki može samo za sebe govoriti. Za mene bilo je onda, ako mislim na sve to, više nešto, što bih htio nazvati estetičnim. (Ne trebam tek da kažem, da se to danas sasvim drugačije izgradilo.)

Vidio sam gdje stoji gadno prema lije-pome: zamrljana skršenost političko i društveno pokunjenoga s bijednim izrazom nesigurnosti u očima i klonulost cijele pojave — a njemu nasuprot otmjena uspravnost, slobodno kretanje Židova, koji je gledao preko blata svakidašnjosti u jasnoću novih stvari i novoga društva. Vidio sam opojnu ljepotu vizije vječnoga naroda, koji se opet skuplja iz propasti i pokvarenosti, iz poniženja i niskosti, iz

preka, koja je stajala na putu potvrdi palestinskog mandata. Svim neprijateljima i protivnicima izbito je oružje iz ruku, Liga naroda je u svečanoj sjednici od 24. jula ove godine potvrdila mandat Velike Britanije nad Palestinom. Tako je židovskom narodu međunarodnopravno zagantovano pravo na domaju u Palestini, a Cijonističkoj Organizaciji podijeljen značaj javnopravne korporacije, koja će — nazvana Jewish Agency — funkcionirati kao predstavnik židovskog naroda u zvaničnom saobraćaju sa mandataranom vlasti i palestinskom vladom i u sporazumu s njima rukovoditi gradjenje židovske domaje. Njezina prava i dužnosti su statuirani u mandatskoj povelji. Potvrda mandata izazvala je prirodno u srcima sviju svijesnih Židova veliku radost, a u mnogih odličnika nežidova, koji su se sa svom snagom svoje ličnosti založili za cijonističku stvar, moralnu zadovoljštinu.

Konačno imademo još da zabilježimo zasijedanje godišnje cijonističke konferencije održane u Karlovim Varyma, koja je imala da odobri rad vodstva i da uzme do znanja mandat. O znamenovanju ove pišemo na drugom mjestu. Ako još napomenemo, da je ove godine navršen dvadesetogodišnji rad Židovskog Narodnog Fonda, te proglašen ustav za Palestinu i ako glede rada u Palestini uputimo na naš članak u ovom broju, prikazali smo u krupnim crtama sve, što se u cijonističkome svijetu zbililo.

25 godina je prošlo od prvoga po Theodoru Herzlu sazvanoga cijonističkog kongresa u Baselu. 25 godina neumornoga predanoga i požrtvovnoga rada okrunjeno je uspjehom, koji ni najveći optimista na početku cijonističkog pokreta nije mogao ni da zamisli. Židovski narod treba da se sa zahvalnošću pokloni svim onim uspravnim muževima, Židovima i nežidovima, od Herzla do Weizmanna i Sokolova, pa od reverenda Hechlera do Balfoura, Churchilla i Hardinga, vladama aliiranih i asociiranih sila najodličnijim radničkim partijama svijeta, unnicima i crkvenim dostojanstvenicima i masama oduševljenih boraca i radenika iz naroda za narod. Svim ovim odužit će se, ako u pravom shvatanju veličine ovog historičkog mo-

nužde i grijeha, iz pozajmljenih i u svetlu dana groteskno otrcanih krpetina mnogih kultura u sopstvenu plemenitu i sopstvenu čednu čistoću zemlje, jezika i duha proroka. Osjećao sam romantiku i mistiku krvi, koja je kipjela i pjevala u ritmu moje vlastite prastare a ipak sasna mlade melodije i svu krasotu odjeka toga ritma. Slutio sam nove umjetničke tvorevine geniusa moga naroda, nastale daleko od taštine trga i stvorene radi njih samih. I kao umjetničko djelo bez primjera prikazao mi se sam narod u nastajanju, a ono, što sam slutio, da će nastati, kao tvorevina potpune harmonije, u njegovom čistom, slobodnom i pravednom odnošaju između čovjeka i čovjeka, zajednice i čovječanstva.

Znam da sve, promatrano s nešto blagosti se ipak prikazuje kao čisto sanjarenje mladića. No kakogod se to smatralo, to je ono za mene bilo: nova estetska religija, ali ne zaneseno eterička, već potpuno sraštena sa zemljom, snažna za život, uzbudjena, snubeća, pripravna na

menta svoju dosadašnju požrtvovnost u veća dožrtve, koja će biti dostojna djela, što su ga stvarali njegovi najbolji sinovi i kćerke.

*

Plemenske oprečnosti, partijska netrpeljivost, državni interesi gledani preko mjere pod vidom partijskih ne daju još uvijek da dodje do unutrašnjeg sredjivanja naše države. Daleko smo još od toga, da se vrši »pravda svima«, cilj, koji je objavio kralj u svojoj prijestolnoj besjedi. Oprečnosti se zaoštavaju i smućuju sve to više jasan, dalek i širok pogled, koji bi uočio, da dobro države nije u uskom plemenskom ekskluzivizmu. Od toga prije svega trpe nacijske manjine. Suvise se naglašava, i kad se ne radi o etničkim osnovkama države, državljanski primat etničke većine u državi pred ostalim narodima i rasama, kojih se osjetljivost time vrijedja, a što je još gore, koji se i u državljanskome pogledu tretiraju kao podređeni element prema gospodovnome. U pogledu Židova forme se zapostavljanja mijenjaju, ali u bitnosti ono ostaje. Izgrađuje se sistem administrativnog antisemitstva, u jedva još pritajenoj formi. O tome je ovdje već bilo govora. Najviše od toga pate vojvodjanski Židovi, i jedva nasmažu, od bojazni pred težim reakcijama, snagu da glasnije viknu. Jedna administracija, u kojoj se korupcija nigdje toliko ne razmeće kao u Vojvodini, osim možda još u Južnoj Srbiji, upravlja po gospodskoj volji često mimo i protiv ustava i zakona. I što je pri tome najgore, jest to, da je vlada pušta da čini bezakonja, u koliko joj ne daje čak povjerljiva uputstva da ih čini. Ovakih povjerljivih uputstva bilo je, na žalost, više. Po njima je, čini se, prošle godine učestalo proganjanje Židova u Vojvodini. Oni su, kad se u konstituenti raspravljao izborni zakon, bili smatrani i zvanično zasebnom etničkom skupinom i njih se isključilo od izbornih listina, ma da nijesu bili u mogućnosti da optiraju za bilo koju nacijsku državu, koja je nastala od bivše austro-ugarske monarhije, te su po tome bili ipso facto državljani naše države, ako su bili zavičajnici ma jednog od teritorija, koja je od bivše austro-ugarske monarhije pripala našoj

djela i potičući na djela i kao što sam već rekao, katkada i gnjevno bojovna.

I prvi kongres kao prvi pokretač energija, bio je za mene — premda je formalni katkada i bučni mehanizam i svagdašnjost uničela nekoliko tavnih prizvuka — prije svega događaj vanredne ljepote, prvo umjetničko djelo iz kovačnice novoga naroda. Vidio sam prije svega i uvijek jedinstvenu sliku uskršnuća, traženja i nadjenja razasutih, rastući život i mladice nad grobnicama, koje su se zatvarale. A u žaru oči bodežem oboruzanih gorskih Židova i Teodora Herzla, iz čijih je dubina sjalo isto neshvatljivo čudo prastaro-mladog, vidio sam skrivenu cijelu tajnu prošloga i nastajnoga u moga naroda.

A sad — nakon dvadeset i pet godina — je li je: sanja i zbilja? Tko vidi naše halucim u Erec Jisraelu, reći će, da je mnogo toga drugačije i da je mnogo toga još pridošlo — a nije li možda ipak mnogo toga ostalo iz onih vremena prvoga sanjarenja?

državi. A kad je ljetos Horthyjev režim počeo da progona Jugoslovane, a naša je vlada u ime retorizacije to isto radila protiv Madžara u našoj državi, pa su se po uputstvima odozgo sastavljale proskripcijone listine, u njih su prije svega i više od drugih upisivali Židove, one iste Židove, koji nijesu Madžari i ne će većinom to da budu, a kojima je Horthyjev režim usadio u duše jednu nesavladivu odvratnost protiv Madžarske. Je li se dakle radilo doista o retorizaciji ili o antisemitstvu? Koje li ružne slike! Dva režima, koji se između se biju, ali i jedan i drugi biju Židove. Što nije dokrajčila proskripcija, to je nastavila jedna nasilna rekvizicija stanova.

Povjerljiva uputstva u pogledu sticanja državljanstva putem opcije sa strane Židova dostatno su poznata; ona se i ne taje. Intervencije Saveza Jevrejskih općina ostaju bez vidna uspjeha. Ovako se evo, nerazumno i na kraju bez željena uspjeha, provadja nacijsko uniformiranje državljanstva!

Kad se radilo o prijemu Madžarske u Ligu Nacija, delegat je Čehoslovačke, iako je za volju zapadnih vlasti glasao za njezin prijem, iznio prije zloupotrebe današnjega režima u Madžarskoj i pri tome je istakao naročito njegovo postupanje protiv Židova. Delegat naše države, g. Ninčić, prešao je preko toga. U naivnom, za cijelo neiskrenom optimizmu, on je glasao za prijem Madžarske na lijepa obećanja madžarskoga delegata Banffyja. Ako ikome, njemu su poznata bezakonja Horthya, Pronaya, Hejjasa i ostalih zločinaca; Jugoslavija zna, da taj režim u Madžarskoj ima svoj tabor interniraca, jedan od najvećih zločina na civilizaciji i zna, da zlostavlja radničku klasu; ona pati od pograničkih smutnja i iredentističke propagande; zna da se stvaraju »jugoslovenske legije«, i da se ne provadja razoružavanje nego maskirano rekrutovanje; napokon na naš su teritorij Dunav i Drava izbacivale lešine Židova. Pa ipak je naš delegat glasao za prijem u Ligu Nacije države, koja ima najsravniji režim u Evropi! Zar bi ugledu naše države bilo doista na štetu, da se tu bar nije solidarizala s Francuskom, Engleskom i Italijom, čije su komisije upoznavale prilike u Madžarskoj na zvaničnim banketima i u državnim ergelama, ali nijesu zavirile u Zalaegerszeg ni u Salgotarjan? I zar bi čovječko, bar platonsko zauzimanje za udes Židova bilo na štetu prestižu naše države? — — —

Red je još da se pozabavimo s prilikama unutar samoga židovstva u našoj državi. Akcija, koju je poveo naš prijatelj dr. Dohány, iznajprije u Vojvodini, oko stvaranja jedne političke organizacije Židova, nije donijela vidna uspjeha. Iako se ondje Židovi osvješćuju u židovsko-nacijskome pogledu, čini se, da još nijesu dovoljno usidrene pretpostave za snažniju afirmaciju takova osvješćavanja, te bi se ovo aktivno očitovale. Nedostaje homogenost; lični momenti i kahalstvo zapreke su za organizaciju, koja bi obuhvatala cjelinu Židova u Vojvodini i pokrenula odatle i ostale Židove naše države, u kojih »autohtonstvo« pravi razlike između grupa u židovstvu. Ni Savez Jevrejskih općina, dokgod on bude tek administrativni aparat, ne će moći da izgradi tu cjelovitost, ili da se poslužimo jednim sad uobičajenim izrazom: integralnost židovstva u našoj državi. Taj Savez Jevrejskih op-

ćina, osnovan u minuloj godini, kome su pravila odobrena, izgradit će se, u to vjerujemo, u živi organizam, u organizam židovskoga života u Jugoslaviji. Za sad je on još premlad, e da bi bio dovoljno izgrađen; on još i ne biva dovoljno shvaćen kao jedna centralna instancija. Ako on bude ispravno shvaćao svoju zadaću, on će ostavljajući općinama njihovu autonomiju, ipak morati da sprečava rasparčavanje židovstva. Morat će stati na put tome, da se cijepaju općine pod vidom raznih ritusa ili čak raznih izgovora jevrejskoga jezika; pokušaja u tome pravcu već ima tu i tamo.

Ona živa sila, koja može da stvori i izgradi raspoloženje za jednovitost našega židovstva, može da proizadje samo iz svijesnog nacijskog htijenja, oličenog u cionizmu. Treba jednom da se shvati potpunoma jasno, da samo on u nas, kao i drugdje, može da ujedinjuje i da ustali volju za afirmacijom židovstva. Ostale akcije, iako su necionističke, dobile su politički uticaj po cionizmu i od cionista. One će se jedva moći živo razvijati odvojeno, pored cionizma. Jačanje cionizma preduvjet je s toga za jačanje svih unifikatornih težnja u židovstvu, bilo političkih, bilo konfesijskih. U tome pogledu se u minuloj godini, to valja otvoreno reći, radilo ispod minimuma i najčednijeg očekivanja. Cionističke su mjesne organizacije zatajile; uspavana im je svaka aktivnost, koliko ona, u nedostatnoj ipak mjeri, ne dolazi od naše omladine. I ona je vidno uspjela više u pravcu fizičkog kulta nego li u kojemu drugome pravcu. Uspjesi u učenju jevrejskoga jezika, koliko su relativno ugledni, ipak obuhvataju mali broj omladinaca. Spremnost za aktuelne cionističke zadatke: Keren Hajesod, Keren Kajemet, šekel i zlatni šekel dobit će, nadamo se, pobuda od nedavno održanoga omladinskoga kongresa, koji je jasnije i jednostavnije od ranijih formulovao zadatke omladine i u pogledu saradnje na općim radovima cijele narodne zajednice.

Iduća će godina imati da naknadi mnoge propuste minule godine na svim stranama. Ako je momentano svijetom obladala kao teška mora neka apatija, mi Židovi morat ćemo da se trgnemo snagom velike odluke. Zadatci su preveliki, odgovornost golema: ko može, ako nije obamr'o, ne osjećati njihovo breme i ne osjećati dužnost, da ga ipak nosi, a ne da ga prepusti drugima? Ni s koje strane ne može da nas zadesi pogibao, veća od našega nehajstva. Asimilatorni pokret, koji se kao okasna jeka ranije nedostojnosti ponešto budi, ne može da nam naudi pored svih denuncijatornih metoda, kojima sam sebe prlja i ruši; ne može da nam naškodi, jer se stavlja u svakome pogledu izvan židovstva, pa može da postigne samo očišćivanje židovstva od natrulih i obamrlih, dakle da židovstvo time učini zdravijim i muževnijim. Jedino o nama, o našoj aktivnosti, zavisi krepčina židovstva.

*

Zastor istorije spustio se opet nad jednom godinom, godinom pune napornog rada, borbe i nužde i mi stojimo na pragu nove, čije je usud još velom zastrt, pa se zabrinuti pitamo: što će nam donijeti? Hoće li zvuk šofara da prodre u srce svakoga Židova, da ga potrese i da mu dozove u pamet dužnost prema narodu?

Nakon konferencije u Karlovim Varima

Potvrda palestinskog mandata po Savezu Naroda otvara novo odlučno poglavlje u istoriji cionističke organizacije i židovskoga naroda. Prije mandata: narod bez narodnosti, bez ustava, bez cilja, bez priznanja, tlačten, proganjan, bespravan, pred slomom, »narod na putu«, Ahasver. Iza mandata: narod, jezik, domaja, međunarodnim pravom priznati, put njihov ka konsolidaciji, konstituciji i rekonstrukciji obezbijedjen, domaja u izgradjivanju — ako hoćemo. Milijuni Židova još ne razumiju veličinu, važnost i osudnost ovoga događaja. Suzbijanje ovoga neznanja i širenje ispravnog razumijevanja naša je najprešnja zadaća. To je preduvjet za obnovu naroda u Galutu. Bez toga ne može biti obnove domaje u Frej Jisraelu. Ratne i poratne prilike, koje su nam konačno donijele političke garancije, u isti su mah otešćale i ugrozile tehničke mogućnosti provedbe. Židovski je narod zadnjih 8 godina izgubio neizmjerne kapitale na ljudima i materijalnim vrednotama. Naš je nepresušni rezervoar životne i stvaralačke narodne snage, židovska naseoba u Rusiji i Ukrajini — a djelomice i u Poljskoj, Galiciji i Litvi — uništen i za dugo vremena ne dolazi u obzir. Bez saradnje toga velikoga, najžidovskijega dijela židovskoga naroda, naše je nastojanje još sto puta teže, nego li je već samo po sebi. Najveći napori, oduševljena odanost i požrtvovnost zapadnoga židovstva, mogu jedva da nadomjeste gubitak sila što smo ga pretrpjeli u Rusiji. Na čistu smo o tome, da nam ne će biti moguće, da za 2—3 godine stvorimo čudesa. Nu jednako znademo, da ovisi samo o nama — o požrtvovnosti od samo nekoliko hiljada propagandista na cijelome svijetu, hoće li tempo obnove — to jest tempo organizovanja i sabiranja sila i sredstava u Galutu — biti više ili manje brz i dobar. I znademo, da svaki izgubljeni dan može značiti gubitak po koje — na oko — sitne mogućnosti, čije će ostvarenje kasnije iziskivati stotruki napor i stotruki utrošak sila i sredstava.

To su bile misli i brige, što su zaokupljale svakog člana konferencije u Karlovim Varima, te nijesu dali, da prvo vijećanje cionističke organizacije nakon potvrde mandata bude u znaku radosti, vedrine i oduševljenja nad golemim postignutim uspjesima. To nije bila samo prva konferencija iza velike, pobjede nego i proslava 25-godišnjice prvoga cionističkoga kongresa i 20-godišnjice osnutka Keren Kajemeta! Pa ipak je teška ozbiljnost vladala cijelim vijećanjem. Svatko je osjećao nedostatak svojih sila i svoje požrtvovnosti. Tko je govorio o mandatu i tko ga je kritikovao, jer u njemu naša prava nijesu dovoljno izradjena i osigurana, taj je u istinu mislio na naše dužnosti, što izvire iz mandata. Premda je u mandatu vrlo malo govora o našim dužnostima, znali smo vrlo dobro, da su naša prava vezana o izvjesne dužnosti, koje su našim pravima barem adekvatne, ako nijesu čak i veće. I znali smo, da ćemo naša prava moći oživotvoriti tek toliko, koliko ćemo znati ispuniti naše dužnosti. Ako smo na konferenciji isticali naše nezadovoljstvo nad opsegom naših prava, onda smo u istinu pomišljali na našu ne-

spremnost i nedovoljnu sposobnost u tome času, da ispunimo naše dužnosti. I kao da smo se kritikom mandata htjeli unaprijed ispričati, ako nam i nakon mandata ne bi tako brzo uspjelo, da mobiliziramo u dovoljnoj mjeri snage našega naroda za obnovni rad u Erec Jisraelu.

Odatle dolazi, te se činilo, kao da cionistička organizacija nakon potpune političke pobjede pomišlja na svoju likvidaciju. Debata i predlozi glede Jewish Agency mogli su pobuditi dojam, kao da cionistička organizacija nema prečega posla, no da nakon velike političke pobjede protiv jedne legije neprijatelja traži u svijetu nekoga, tko bi htio da primi baštinu, da preuzme plod te divne borbe i pobjede: Jewish Agency. Glasovi za najskoriji saziv svjetskoga židovskoga kongresa izvirali su također iz bojazni, da smo sami, kao cionistička organizacija, bez promjene naše konstitucije i naših radnih metoda, preslabi i da nam valja stečena prava -- Jewish Agency -- dijeliti sa cijelim židovskim narodom, e da ga stavimo u položaj, da s nama mora dijeliti i dužnosti.

Težina ove konferencije nije bila u tome, što se imala opredijeliti prema mandatu. Svatko je unaprijed znao, da će politika naših vodja naći potpuno odobrenje i da će konferencija gotovo jednodušno stati na gladištu, da je postignut najbolji mogući, a za sada i dovoljni mandat. Nego je težina konferencije bila u tome, što se valjalo odlučiti, kojim da se podje putem u cilju predobivanja saradnje svega židovskoga naroda. To je trebalo da dodje do izražaja u zaključcima glede Jewish Agency i Svesvjetskoga židovskoga kongresa. Ta su pitanja bila vrlo delikatna i njihovo rješenje moglo je sadržavati znatnih opasnosti -- ne samo za cionističku organizaciju, nego upravo za rad oko izgradnje narodne domaje. Konferencija kao uopće mnogo iole aktivniji dijelovi cionističke organizacije stajali su pod nekom opasnom psihozom: strah pred težinom djela i veličinom odgovornosti, podcjenjivanje naših pozicija i naših vlastitih sila, a precjenjivanje mogućnosti potpore iz mnogobrojnih -- nu dosele anonimnih -- židovskih krugova, koji se sve do ovoga časa još uvijek nijesu oglasili za našu stvar ili su čak radili protiv naše stvari. Zaključci konferencije suzbili su tu psihozu i donijeli su jasnoću. Nema razloga nervoznosti i pretjeranoj zabrinutosti, jer opet jasno vidimo: valja nam sistematično organizovati snage našega naroda. Nu to ne može, a i ne mora da bude od danas na sutra. Ne gori, imademo vremena. U pravcu toga rada mora doći do sastanka svesvjetskoga židovskoga kongresa. Nu ne kao sredstvo za organizovanje, nego kao posljedica, kao zadnja karika dovršenoga organizovanja židovstva u korist izgradnje Palestine. Do onda sva odgovornost leži u samoj cionističkoj organizaciji. U našim vlastitim redovima imade još mnogo velikih a dosele neizrabljenih sila i mogućnosti. Obradimo li sa dovoljno energije naše vlastite, cionističke redove, naći ćemo dovoljnih sredstava za sve zadatke prvih nekoliko godina iza mandata i izvest ćemo upravo one zadatke, koje će udariti žig i dati pravac razvitku naše narodne domaje na nekoliko decenija. Tako će se postepeno prema stalnim osnovama izgraditi temelji jedne domaje onako, ka-

ko će to odgovarati idealima naših najboljih sinova i iščekivanju najboljih umova svijeta, koji su našu stvar tako ustrajno zastupali i doveli do pobjede.

Put sabiranja i organizovanja sila i sredstava vodi kroz Keren Hajesod. Dosađajni su rezultati još vrlo daleko od toga, da bi Keren Hajesod bio u stanju, da i približno udovolji potrebama časa. Ali to nije zato, što taj fond ne bi bio postigao velikih uspjeha. Nego je stvar u tome, što je tempo razvitka naših potreba i tempo nastojanja novih mogućnosti u Erec Jisraelu mnogo veći i brži od tempa organizovanja i sabiranja sredstava. Keren Hajesod još je premlad i suviše nov, rad njegov još je uvijek u prvim počecima, a da bi se već danas mogao stvoriti konačni sud o tome, da li su njegovi principi kadri, da izazovu dovoljan napor židovskih sila za obnovni rad u Palestini. Nu ako se ipak već danas ocjenjuje rezultat rada za Keren Hajesod, onda uvaženje svih relevantnih momenata dovodi do predbježne spoznaje, da je Keren Hajesod potpunoma uspio. Unutar godine dana sakupio je sam oko 600.000 funti, unutar godine dana imade da dobije -- ne računajući nove akvizicije, nego samo već potpisane dobre obveznice -- daljnjih 600.000 funti. Putem ostalih naših institucija, pa po grupama, društvima, korporacijama i pojedincima izvan cionističke organizacije, ali potaknuti direktno i indirektno propagandom Keren Hajesoda, došlo je u zemlju daljnjih 600.000 funti. To je svenkupno jedna svota, koja ipak nije tako neznatna, svota, koja i u kućanstvu i u životu mnogo koje države vrlo mnogo važi. S tim je svotama u Erec Jisraelu stvoreno vrlo mnogo trajnih vrednota i pozicija, fundirana je i popravljena u znatnoj mjeri egzistencija staroga Jišuba, omogućena je imigracija novih 9000 Židova, većinom mladih produktivnih elemenata i stvorena je za najveći dio tih novih imigranata solidna baza za egzistenciju. Ruppin je vrlo zadovoljan sa novim »početkom« i vidi u tome garanciju za progresivni porast naših sabirnih i radnih mogućnosti u slijedećim godinama. Dosele imade jedva 150.000 prinosnika Keren Hajesoda. Većina je njih dala jedva desetinu maasera ili još manje. To pokazuje, koliko se još može i mora učiniti, da Keren Hajesod dohvati svakog Židova, koji iole dolazi u obzir i da od svakoga dobije doličan prinos.

Ako tvrdimo, da je izgradnja Erec Jisraela danas prije svega jedno financijsko pitanje, to jest pitanje namaknuća novaca, pa ako omjerimo opseg našeg pokreta kroz nekoliko slijedećih godina sa opsegom mogućnosti sabiranja novaca, onda nam dojakošnje iskustvo Keren Hajesoda pokazuje matematičkom sigurnošću, da se potreban novac može -- čak i dosta lako -- namaknuti, ako se sustavno radi.

Izgradnja židovske narodne domaje u Erec Jisraelu znači, da nam valja za malo godina podvostručiti Jišub naseljenjem sposobnih, produktivnih elemenata. To je pitanje Alije i Halucim. Treba steći dovoljno zemljišta i podići produkciju intenzivnim gospodarstvom barem toliko, da se zemlja može prehraniti bez uvoza, da cijene padnu i život bude jeftiniji. Treba stvoriti zdravu bazu za razvitak potrebnog maloobrtu i industrije. Potrebno je

podići povrtlarstvo, stočarstvo i mljekarstvo. Valja graditi stanbenih i gospodarskih zgrada. Treba uvesti gospodarskih strojeva. Treba paziti, da razvitak školstva i zdravstva ide uporedo sa porastom Jišuba. To su mnogovrsni problemi kolonizatorne, socijalne i kulturne prirode, koji su ujedno i naši nacionalni problemi, a mogu u svakom času da budu i politički problemi, jer mogu -- a konačno i moraju -- da utiču na naš odnošaj prema Arapi, prema mandatarnoj vlasti i prema Savezu Naroda.

A svi ti problemi zavise o tome, to jest razvijati će se povoljno ili nepovoljno za nas, već prema tome, hoće li tempo namaknuća novca doskora dostići opseg naših potreba ili ne će. Tako rad za Keren Hajesod postaje u Galutu našom najvažnijom, regbi jedinom zadaćom, što je barem cionisti imadu da vrše.

Ako je dosele tempo odazivanja, davanja i saradnje bio prespor i nedovoljan, može se to donekle ispričati time, da ipak još nijesu bile stvorene političke garancije u takovoj mjeri i formi, da bi se izgradnja židovske narodne domaje bila mogla smatrati -- obezbijedjenom. Nakon potvrde britanskog mandata nad Palestinom po Savezu Naroda, nakon rezolucije engleskoga parlamenta, američkog senata i američke donje kuće, dobili smo političkih garancija u većoj mjeri, nego li ih imadu čak i mirovni ugovori. Danas nema i ne može biti nikakvih izgovora za daljni nerad. Obezbiđenje izgradnje židovske narodne domaje međunarodnim pravom nije više utopija, želja, nada, ideal, program nego je činjenica i zbilja. Samu izgradnju provest će Keren Hajesod. Koliko će brže i više stići novaca u taj fond, toliko će brže izaći zgrada iz temelja i doći pod krov i toliko brže dobit će zgrada svoje unutrašnje uredjenje i toliko ljepša će biti cijela zgrada iznutra i izvana.

Danas, nakon mandata, tisuće naših najboljih ljudi, naših Halucim čekaju na Aliju, na mogućnost povratka u zemlju otaca. Milijuni dunama palestinske zemlje -- sada zapuštene i zanemarene -- čekaju na svoju geulu, na svoje izbavljenje. Oči cijeloga svijeta gledaju na onaj komadić zemlje, gledaju i čekaju što ćemo tamo stvoriti, hoćemo li posvetiti zemlju i sebe ili ćemo se pokazati nedoraslima i nedostojnima za najljepšu zadaću, što ju je ikada imala jedna generacija.

Neka svatko pita svoju savjest, je li učinio svoju dužnost u ovome istorijsko-me času! Da li je svoju dužnost učinio na vrijeme i da li ju je učinio u dovoljnoj mjeri? Neka se svatko sam pita, imade li prava, da se još i dalje skriva pred Keren Hajesodom i da se oglašuje na sve njegove pozive služeći se najtričavijim i nedostojnim izgovorima. Neka si svatko dade računa o tome, da li je voljan nositi odgovornost za to, ako se veliko djelo uspori i ugrozi, jer on i njemu slični nijesu nas mogli dovoljno širokogrudnosti i savjesnosti, da dolično podupru Keren Hajesod. Tko se ozbiljno bude pitao, on će znati što mu je činiti.

Židovskome je narodu osvanuo sudbonosni Jom Hašipurim. Veliki je Šofar zatrubio. Tko ne učini Viduj, tko ne dade svoj prinos za Keren Hajesod, on ne će čuti »Solaht!«, na koji čekamo već dva tisućljeća.

Četiri god. cijonističkoga rada u Palestini

U proljeću godine 1918. odposlala je Cijonistička Egzekutiva u Palestinu jednu komisiju, Zionist Commission, da s nova organizuje židovsko pučanstvo, koje je mnogo patilo od nevolja rata, i da organički promiče njegov zdravi razvitak. Zionist Commission posvetila se s marom i energijom svome zadatku, pa je kod toga mogla i da se služi sa darovima, koji su gotovo od svih židovskih općina svijeta bili doprinosani. Ona je omogućila židovskim kolonistima povratak njihovim farmama, trgovcima i obrtnicima da s nova počnu svoj zanat. Donijela je oskudnima i bolesnima pomoć, olakšala je povratak onima, koji su za buknuća rata bili izagnani ili od Turaka odvučeni, uvela je dobro organizovanu i valjanu sanitetsku službu, omogućila je reorganizaciju i ponovno otvorenje škola i nastavak redovnog odgojnog rada. Komisija je između ostaloga pomagala i kod organizovanja i subvencioniranja lokalnih odbora u gradovima i kolonijama. Kroz cijelo vrijeme djelovala je kao priznato zastupstvo židovske zajednice u vezi s engleskom upravom.

Useljivanje.

U prošlim trim godinama do 31. decembra 1921. došlo je u Palestinu 21000 osoba. Ova 21000 predstavlja svakako samo broj onih, koji su u cijonističkim uredima ubilježeni. Osim ovih moglo je još daljnjih 3 do 4000 useljenika doći u zemlju. Halucim ili pioniri bili su, iza preispitanja njihove fizičke sposobnosti po jednom lokalnom odboru ili uredu Cijonističke Organizacije, po praktičnim stajalištima izabrani i uvrštavani i svu odgovornost i brigu za njih imala je da snosi Cijonistička Egzekutiva. Značan broj novih naseljenika jesu izučeni radnici, obrtnici i maleni trgovci, koji dosta brzo nadjohše zarade. Ali velika masa traži zaradu u poljodjelstvu i dok ondje što god nadje, zaposluje se s javnim radovima, naročito kod gradnje cesta. Njihovi ugovori su sklopljeni po židovskim radničkim zadrugama. Među ovim radovima, koji su na zadovoljenje posvršeni, jesu četiri glavne ceste (Haifa—Djeda, Afule—Nazaret, Tiberias—Semah, Roš Pina—Taboha) i razne manje seoske ceste sa ukupnom duljinom od gotovo 50 milja. Zatim željezničke pruge između Luda i Sarafenda i Petah—Tikve i Ras-el-ejne ukupno 10 milja, kao i jedan most preko Jordana i vojničke barake. Ukupna vrijednost javnih radova, koji su provedeni po radničkim zadrugama i u kojima je bilo zaposleno 2500 osoba, iznosi 240.000 funti. Mnogi useljenici našli su zarade kod gradnja kuća, drugi u kamenolomima i u raznim novootvorenim preduzećima i fabrikama, kao u tvornici Silikata u Tel-Avivu, kod American Fruit—Canning Factori u Petah Tikva, u tvornici cigareta, dok su opet mnoge stotine novih useljenika radili u poljoprivedi, među njima 500 na naseobinama, kojima upravlja kolonizacioni odsjek Cijonističke Egzekutive. Ukupni izdaci Egzekutive za useljivanje do konca 1921. iznose oko 80.000 funti, dakle nešto manje no 4 funte po glavi.

Kupnja zemljišta.

Od početka engleske okupacije do oktobra 1921. bile su po vladi zabranjene kupnje zemljišta. Odmah nakon otvorenja katalstra poduzeli su koraci, da se povećava razmjerno mali posjed Cijonističke Organizacije.

Najveća kupnja, koja je ikada provedena po Cijonističkoj Organizaciji, bila je površina od 41160 dunama (oko 10000 jutara) u dolini Jesreela, koju je Židovski Narodni Fond kupio u prošloj godini za cijenu od 225.000 funti, plativih u obrocima unutar 6 godina. (Cijelo područje u Emek Jesrelu, koje je kupljeno po Palestine Land Development Company obuhvaća 65.000 dunama, od kojega je kompleksa Židovski Narodni Fond kupio trećinu. (Zemljište leži vrlo povoljno i može se lahko natapati. Na tom zemljištu nastalo je već 5 naseobina. I u drugim dijelovima zemlje kupljene su manje površine. Do konca g. 1919. imao je Židovski Fond samo 21.209 dunama. Koncem 1921. imao je trostruko toliko t. j. 73.410 dunama (oko 1830 jutara). Ukupna vrijednost zemljišta i investicija Židovskog Narodnog Fonda procijenjena je koncem prošle godine na 464.500 funti. Daljnje važno stečenje usljedilo je po P. L. D. C. i Ž. N. F.-u kupom zemljišta grčko pravoslavnog patrijarhala u Jeruzalemu za 210.000 funti. Ovih pet golemih parcela treba da služe za izgradnju jedne nove trgovačke četvrti, jednog trga za životne namirnice, jedne škole jedne sinagoge, kuća i — na bellehemskoj cesti — jednog vrtnog grada. Sveukupni areal gradskoga zemljišta, koje je za prošlih 15 mjeseci stečeno u Jeruzalemu, Jafi, Haifi i Tiberiasu, dostaje za izgradnju od 12.000 novih kuća. Hvala kupnjama Ž. N. F.-a P. L. D. C.-a je sveukupna površina **ladanjskog i gradskog posjeda**, koji stoji na raspoloženje Cijonističkoj Organizaciji, **sada četiri puša tolika** kao ona od prije 2 godine i obasiže preko 113.000 dunama.

Poljoprivredni razvitak.

Naseljivanju poljoprivrednih radnika posećuje se osobita pažnja. Od 1918. do 1921. izdala je Cijonistička Organizacija preko 62.000 funti za promicanje i usavršavanje od 26 poljoprivrednih zadružnih naseobina, čiji je teren porasao od 17.000 na 22.000 dunama. Za pošumljivanje izdano je 12.600 funti i zasadjeno 2.000.000 cijepova u školama za uzgoj drvla. Daljnji je jedan iznos izdan za nasad od 750.000 drveća na raznim mjestima na ukupnoj površini od 2580 dunama. Što halucim zaposleno je na gradnjama terasa u Dilbu, gdje je nastala jedna cvatuća naseobina, daljnjih 400 zaposleno je u Kalendiji, Merhaviji, na brijegu Karmelu, kod radova za amelioraciju zemlje. U svemu iznosili su za vrijeme od 18 mjeseci do konca juna 1921. izdaci za poljoprivredu i rad halucim 16.000 funti. Za reparaure i opreme upotrebljeni su manji iznosi, tako n. pr. 10.000 funti za gradnju i opravljavanje kuća u raznim naselcima, 3600 funti za obnovu kolonija Kfar Saba i Ein Ganim. Daljnje manje radnje slajale su 3000 funti. Osobitu pažnju iziskivalo je isušivanje močvara, koje su uvijek bile rasadište malarije. To je stajalo preko 7000 funti, ali je skoro dovelo do poboljšanja sveopćeg zdravstvenog stanja. Povrh toga održani su 1919.—1920. u nekim kolonijama naučni tečaveji, na gospodarskoj školi u Petah Tikvi uređen je kemički laboratorij, iz Holandije je uvezeno sjemenje a iz Sjedinjenih Država medene saće. Izdaci za ovu budžetnu stavku iznosili su 11.600 funti. Troškovi izvrsnog prirodoslovnog muzeja u Jeruzalemu iznosili su do juna 1921. nešto preko 3500 funti, sveukupni troškovi cijeloga brižno izradjenoga programa za poljoprivredni razvitak cijele zemlje iznosili su od aprila 1918. do konca 1921. 152.000 funti. Kolonizacioni departement Cijonističke

Egzekutive, koji je za ovaj program odgovoran, u ovaj čas kontroliše 31 naseobinu, čiji osnulak ili razvitak je promicao. Od Karlsbadskog kongresa osnovane su 5 nove zadružne naseobine. Kfar Nahalal, Ein, Harod, Tel-Josef, Givat-Jeheskel i grupa Giva. Broj zaposlenih u ovih 31 raznom centru iznosi 1660, od kojih su 987 pravi poljodjelci koji svaki obradjuje po 33 dunama. Osim ovih naseljenika našlo je još nekoliko stotina naseljenika u raznim židovskim kolonijama zarade. Sveukupna površina, koja sada je pod vrhovnim nadzorom kolonizacionog departementa iznosi 32.780 dunama. K tomu pridolazi doskora zemljišta Ž. N. F.-a u dolini Jesreel.

Zajmovi.

Cijonistička Organizacija promicala je socijalni i ekonomski razvitak židovske zajednice time, što je raznim skupinama i pojedincima davala zajmove za svrhe, koje promiču opće interese zajednice. U tu svrhu izdani sveukupni iznosi od aprila 1918. do januara 1922. premašuju 120.000 funti, od kojih je već preko 20 hiljada funti povraćeno. Glavni zajmoprimac bilo je udruženje židovskih radničkih zadruga, koje je primilo 35.000 funti, da uzmogne sklopiti razne ugovore o preuzetu javnih radova za palestinsku vladu i druge poslodavce. Kod zajmova treba spomenuti još jedan od 15.000 funti, podijeljen palestinskoj vladi za gradnju cesta između židovskih kolonija u Judeji.

Razvitak trgovine i industrije.

Za sveopće promicanje trgovine i industrije namaknula je Cijonistička Organizacija velike svote. Promicanje i osnulak sveopće hipotekarne banke za Palestinu sa nominalnim kapitalom od 200.000 funti. Jedna četvrtina kapitala preuzeta je u dionicama po židovskoj kolonijalnoj banki. Već prije registriranja nove banke podjelivani su po Keren Hajesodu dugotrajni krediti u iznosu od 34.000 funti, a što je mnogo olakšalo osnulak vrtnog grada Borohov i izgradnju nove stambene četvrti Neve Šaanana kod Haife. Statuti Hipotekarne banke predviđaju sve vrste hipotekarnih poslova. Druga pomoću Cijonističke Organizacije obrazovana banka je Palestinska radnička banka, kojoj je Organizacija po J. C. T.-u podjelila zajam od 40.000 funti. Ova banka ima da stavi radnike u položaj kako bi mogla provodjati industrijska poduzeća i javne radove raznih vrsti na temelju zadružnog rada. Cijonistička je Egzekutiva nadalje investirala 25.000 funti u P. L. D. C. Podignuće jedne hidro-električne centrale na Audži pripravlja inžinir Ruthenberg. Na izvedenju ovoga projekta učestvuje J. C. T. i J. C. A. svaka sa 30.000 funti. Cijonistička Organizacija može da zabilježi na svomemu kontu i osnulak od nekoliko trgovačkih i industrijskih preduzeća, tako Anglo Palestine Building Company (Habone) i tvornicu silikatnih opeka, kamenolomno društvo, američku tvornicu voćnih sokova, Palestinsko rumunjsko trgovačko društvo, tvornicu cementa, tvornicu ulja i sapuna u Haifi, palestinsko društvo za tekstilnu robu u Jafi, industrijsko kreditno društvo u Palestini, jednu tvornicu sagova i jednu tvornicu sedefnih pucela. U ovim preduzećima uloženi kapital iznosi od prilike 1 milijun funti.

Nacionalno organizovanje.

Izdaci za napredak moralnog i intelektualnog napretka palestinskoga židovstva, a u prvom redu za osiguranje njegovog nacijo-

nalnog razvilka iznosili su od aprila 1918. do septembra 1921. 74.000 funti. Jedan veliki dio ovoga iznosa upotrebljen je za odbranu prožidovskih napadaja. Ovi visoki izdaci za nacionalno organizovanje su od prošle jeseni prestali.

Uzgoj.

Uzgojni departement Cijonističke Egzekutive ima nadzor nad ukupno 137 škola (53 dječjih vrtova, 65 pučkih škola, 3 srednje škole, 3 učiteljskih seminara, 6 stručnih škola i 7 škola za ručni rad) sa sveukupno 12.830 učenika i 505 učitelja. Za uzgojne svrhe od 1. oktobra 1920. do 30. septembra 1921. upotrebljena svota iznosi 147.572 funte. K tomu doprinijela je Cijonistička Organizacija 109.707 funti. Sveukupna svota, što ju je Cijonistička Organizacija izdala za elementarnu i srednjoškolsku obuku u Palestini od 1. aprila 1918. do konca 1921. iznosi 301.000 funti. Temelj židovskog uzgojnog sistema tvoril će Jeruzalemsko sveučilište. Ovaj velebitni projekat može se samo postepeno izvesti. Dva prva odjela sveučilišta, koja će se valjda skoro otvoriti, jesu: jedan fizikalno-kemički institut i jedan institut za mikro-biologiju i tropske bolesti. Oprema i fondovi za prvi već su osigurani, dok je za namaknuće sredstva za polonji obrazovan jedan odbor židovskih liječnika iz Amerike. Za osnutak jednoga doma za Narodnu Biblioteku postoji jedan legal Davida Wolfsohna u iznosu od 15.000 funti. Egzekutiva je biblioteku ove godine poduprla sa 3000 funti, a prije već je doprinijela 2000 funti. Drugi važni dio sveučilišta tvoril će institut za poljoprivredna istraživanja, koji sada sastoji iz odjela za botaniku, poljoprivredu i upravu farme, entimologiju, kemiju, kulturu biljaka i patologiju biljaka. Ovima se imaju pridružili odjeli za kulturu drveća, marvogojstvo, natapanje i poljoprivredni uzgoj. Već su uređene tri poljoprivredne pokusne stanice, a doskoro će se urediti i četvrta.

Socijalna skrb.

Cijonistička je komisija odmah nakon svoga dolaska preuzela pomoćni rad, što ga je dotle vodio lokalni komitet. Departement za pomoć izradio je opsežni plan i organizirao je uspješni upravni sistem. Osim toga osnovano je više kreditnih zadruga. Osnivanje ovih kreditnih zadruga je možda najkorisniji i najproduktivniji rad cijonističke komisije. Sada ih vode zastupnici Jointa u zajednici sa komisijom. Za takozvani opremni fond izdano je 14.600 funti, ali ove će svote pomalo povratiti razne radničke organizacije i useljeničke grupe. Pored toga doprinijela je Egzekutiva 7000 livra za bolnopolpurnu blagajnu radnika, za koju i nadalje daje mjesečni doprinos od 600 funti.

Javno zdravlstvo.

Djelovanje American Zionist Medical Unit (Hadasa) započelo je 1918. Hadasa imala je tad 43 liječnika i bolničarka. Doskora morao se povećati broj personala na 350. Glavno djelo Hadase bio je osnutak od 4 bolnice sa 180 kreveta, 6 klinika za posjet pacijenata u glavnim gradovima, koje su zajedno sa »Ezra Medicini« cijonističke komisije liječile u jednom mjesecu 28.000 bolesnika, nadalje osnutak bakterioloških laboratorija u Jeruzalimu, Jaffi i Safedu, i dvije škole za bolničarke, te sanitelski zavodi u pet većih gradova. Sanitarne odredbe u malim kolonijama i selima, koje nijesu imale liječnika, energično su provedene. Od septembra 1920. protegnula je Hadasa svoje djelovanje i na

useljenike i radničke grupe, koje su zaposlene na ceslogradnji. Nadgledali su se i radnički logori, a isto tako su ustrojene poljske bolnice za halucim. Od septembra 1920. do marta 1921. primljeno je u bolnicama 2481 novih pacijenata, kliniku je frekventiralo 168.985 bolesnika, u kućama posjećeno je 9721 bolesnika, a u laboratoriju provedano je 19.665 analiza. U proljeću 1921. počelo se nakon američanske subvencije od 25.000 funti pobijati malariju na obalama Tiberijskog jezera i u Migdal. Hadasa radi kao samostalna organizacija, i ako u uskom kontaktu s cijonističkom Egzekutivom u Jeruzalimu. Novac za Hadasu ima da namakne cijonistička organizacija. Do marta 1921. izdano je više no 340.000 funti za medicinske i sanitarne radove.

Uprava.

Cijeli rad, što smo ga prije opisali, proveden je s malim iznimkama po Cijonističkoj Komisiji ili cijonističkoj Egzekutivi. Ukupni izdaci palestinske Egzekutive od 22. jula 1917., dana otvorenja londonskog centralnog ureda, do 28. februara 1922. iznosili su 1.176.736 funti. U toj svoti nisu sadržani iznosi, koje je upotrijebio Narodni Fond za kupnju zemljišta, za amelioracije, pošumljivanje itd. (330 hiljada funti), a ni sredstva, što ih je potrošila Hadasa za vrijeme, dok je svoje subvencije primila izravno iz Newyorka, ni izdaci za pomoćni rad. Upravni troškovi za to vrijeme iznosili su 111.760 funti, (dakle manje od 10% ukupnih izdataka).

Ukupni izdaci cijonističke organizacije i njoj asociiranih korporacija iznosili su 31. marta 1922. 2.000.000 funti.

Prije su bila vrela prihoda Palestine Preparation Fund i Palestine Restoration Fund. Sad je, apstrahirajući od sredstava Židovskog Narodnog Fonda za kupnju zemljišta, Keren Hajesod jedini izvor prihoda za židovsku obnovu Palestine. O jakosti Keren Hajesoda zavisil će budućnost, tempo razvilka židovske kolonizacije, jer osim rada pionira trebat će velikih materijalnih žrtava židovskoga naroda, kojima će se izgraditi Erec Jisrael.

Rezultati i vidici

Diše dr. E. Schwarzmann, London.

Skrajnje je već vrijeme, da dobijemo jasnu sliku o rezultatima našega pokušaja, da stvorimo narodni kapital za izgradnju Palestine. Akcija za Keren Hajesod traje, ako apstrahiramo od prvih mjeseci pripravnoga rada, već 15 mjeseci. To još nije dovoljno dugo razdoblje da pruža mogućnost, e da si stvorimo tačan sud i da pravimo konačnu bilancu o radu, ali je ipak dostatno, da spoznamo izvjesnu tendenciju, pa držimo potrebnim, da raspravljamo cijeli niz principijelnih i melodičkih pitanja, koja su od velike važnosti za rad Keren Hajesoda i izgradnju Palestine.

U prvom redu treba da budemo na čistu o materijalnom rezultatu. Od početka aprila 1921. do sredine juna 1922. je Keren Hajesod, nakon odbitka lokalnih izdataka za organizaciju i propagandu, namaknuo 525 hiljada funti. Sabiralo se u 25 zemalja, u kojima živi židovsko pučanstvo od 11 milijuna duša. Pored toga dobio je Keren Hajesod obveznica u iznosu od 1,874.993 funti.

Kako da ocijenimo taj rezultat? Znači li to mnogo ili malo?

Ako sudimo prema potrebama našeg palestinskog budžeta, tad nas rezultat ne za-

dovoljava. Keren Hajesod doznao je u Palestinu za prvih 6 mjeseci nakon kongresa u Karlovim Varima 281.132 funti, t. j. 38% one svote, što je trebalo doznačiti za pol godine, pa prema tome nijesmo mogli da postignemo cilj, što smo ga postavili za minimalni tempo kolonizatornoga rada.

Promatrano dakle sloga stajališta, ne može rezultat da zadovolji. No rezultati prvoga pokušaja apsolutno ne opravdaju pesimistične zaključke glede mogućnosti, da stvorimo nužni kapital. Često čujemo od pesimista, da je narod već umoran da daje novac, ili da je izgubio vjeru u stvar i zato ne daje. Drugi opet prigovaraju, da je Keren Hajesod povećao svoje prihode na račun Židovskog Narodnog Fonda, tako da možemo reći, da je i suvišan posao, jer iz jednoga džepa uzmemo ono, što u drugi dajemo.

Ovi su nazori sasvim neosnovani i to treba jednoć za uvijek raščistiti. Tvrdi se, da je narod izgubio vjeru. U jednome času bio je narod doista entuziazmiran i prošet dubokom vjerom, a rezultat loga su bili Preparation-fund i Keren Hageuta. No sad nema više te vjere.

Usporedimo li Keren Hajesod s ovim fondovima, prikazuje nam se stvar u sasvim drugom svijetlu. Oba ova spomenuta fonda namakla su za 4 godine (od 1918. do 1921.) svotu od 1,209.568 funti, t. j. 302.392 funti u godini. Ovaj rezultat postignut je odmah iza Balfourove deklaracije, u najsretnijem času naših političkih uspjeha, i u času, u kojem je materijalni položaj židovstva u nekim zemljama naročito u Americi bio vanredno povoljan. Sad, gdje je nestalo prve opojenosti entuziazma, sad, gdje položaj u Palestini i često odgadjanje ratificiranja mandata nije ostalo bez upliva i gdje je konačno cijeli svijet potrešen bezprimjernom ekonomskom krizom, od koje u prvom redu trpe Židovi, u takovo vrijeme skupio je Keren Hajesod u prvih 12 mjeseci 427.856 funti. To pokazuje, da je gore navedene godišnje rezultate spomenutih fondova nadmašio za 125.464 funti, pri čemu ne valja zaboraviti, da je Keren Hajesod dobio taj novac upravo u vrijeme, kada se najvećim intenzitetom skupljalo za pomoć istočnom židovstvu, za koje se u toj perijodi skupljalo u samoj Americi oko 20 milijuna dolara.

Jasno je prema tomu, da se tu ne radi o slabljenju vjere. Bez sumnje nijesu ostali navedeni i nepovoljni momenti bez upliva i da ovih nije bilo, sigurno bi uspjeh Keren Hajesoda bio znatno veći. Kad kraj svega toga konstiramo, da je bez obzira na ove nepovoljne momente rezultat Keren Hajesoda ipak nadmašio uspjeh spomenutih fondova, tad nema doista nikakvog razloga, da se pesimistički držimo prema Keren Hajesodu. Naprotiv, sve to jasno dokazuje, da su simpatije za Erec Jisrael i obnovno djelo nezavisne o momentanom entuziazmu, da su mnogo dublje i čvršće ukorijenjene, no što se to na prvi pogled čini. To mora da sokoli u daljnjem radu i to treba uvažiti, ako hoćemo da razmotrimo daljnje mogućnosti.

Poredba rezultata Keren Hajesoda i Keren Hageule dokazuje, da je Keren Hajesodu uspjelo stvoriti bolju organizaciju i da sve dublje i dublje prodire u narod a time se, kako se čini, može i objasniti činjenica, da je uspjelo savladati i spomenute nepovoljne momente.

Često se tvrdi, da je Židovski Narodni Fond imao štete uslijed rada Keren Hajesoda. I to ne stoji, ako malo bliže promatramo činjenice i brojke.

Rezultat Narodnog Fonda pokazao je u godinama 1918. do 1920. tendenciju sistematskog porasta. Tako se za Narodni Fond skupljalo:

U godini 1918.	83.026 funti.
U godini 1919.	133.697 funti.
U godini 1920.	161.289 funti.

U godini 1921. kad je Keren Hajesod bio obrazovan, bio je prihod Narodnog Fonda naprotiv manji i dostigao je samo 126.900 funti. Samo se po sebi razumije, da nas ovdje ne zanimaju samo apsolutne brojke ovog nazadovanja, već tendencija. Jer kad bi se uistinu Keren Hajesodu pripisalo takovo djelovanje na Narodni Fond, onda bi se protiv toga zaista morala poduzeti sva moguća sredstva. Ali to je krivi zaključak. Ne smijemo zaboraviti, da je u periodu, kada su prihodi Narodnog Fonda počeli rasti, t. j. u godinama 1918.—1920., s ovim sabiranjima koincidirao i rad za Keren Hageula, za koji su stotine hiljada funti sabrane, a ipak Narodni Fond time ne samo da nije bio oštećen, već je svoje prihode mogao od godine do godine uvećati. A baš konkurencija Keren Hageule morala bi se bila jače osjećati, jer je Keren Hageula upotrebljavao jednake metode sabiranja kao i Narodni Fond i nije ništa znao o lozinci maasera. Premda je svaki, i najmanji dar bio priman, i kod toga upotrebljavana svaka metoda zasabiranja na veliko, ipak Narodni Fond nije pod tim trpio. Bio bi dakle posve neosnovan nazor, da je baš Keren Hajesod uzrokovao nazadovanje prihoda Narodnoga Fonda. Da to nije ispravno, dokazom je i slijedeće: Prouče li se pomno brojke Narodnoga Fonda, naići će se na to, da ovaj upravo u onim zemljama, gdje je rad za Keren Hajesod bio intenzivno provodjan, nije pokazivao nazadovanja, kao n. pr. u Americi, gdje se nazadovanje od 5000 funti mora označiti kao normalno godišnje variranje, ili u Litavskoj, Besarabiji ili u drugim zemljama, gdje je Narodni Fond prijašnji uspjeh postigao ili ga dapače premašio. S druge strane pokazalo se nazadovanje Narodnog Fonda u nizu zemalja, u kojima Keren Hajesod uopće ili gotovo nikako svoj rad nije ni započeo, kao n. pr. u Južnoj Africi, Belgiji, Italiji, Svajcarskoj itd.

Tako bi svi ovi prigovori bili pobijeni. Navedene činjenice opravdavaju zaključak, da u poredbi s ostalim cionističkim fondovima mogu uspjeti Keren Hajesoda biti označeni zadovoljavajućima i da rad za naš drugi veliki fond, za čiju sudbinu moramo uvijek biti zabrinut, za Narodni Fond, nipošto nije uslijed akcije za Keren Hajesod štetovao. Uspjesi, što ih je postigao Keren Hajesod, bez obzira na sve nepovoljne momente, dokazuju naprotiv mogućnost daljnjeg plodonosnog razvitka ovoga velikoga fonda. Je li je Keren Hajesod iskoristio sve mogućosti prve periode? Držimo, da to nije učinjeno. Keren Hajesod je dosad zahvalio samo jedan neznatni dio židovstva. Rad je jedva započeo, jedva započeo u Erec Israelu, jedva započeo kod našega naroda, i tu i tamo ima još neograničenih mogućnosti. Mi smo nestrpljivi, jer se treba požuriti i jer osjećamo teret velike odgovornosti, što ju je istorija naprlila našoj generaciji. Mi smo nezadovoljni i bit ćemo uvijek nezadovoljni. I upravo ovo nezadovoljstvo i nestrpljivost bit će pokretači sviju naših daljnjih uspjeha. Budimo i unapredak nezadovoljni i nestrpljivi, budimo i nadalje najoštrij kritičari, ali nemojmo zapasti u pesimizam. Prvi koraci ne pružaju za to nikakova opravdanja.

Iz židovskog svijeta

Churchill protiv lorda Sydenhama. Između ministara Churchilla i lorda Sydenhama nastalo je zbog promjene gledišta posljednjega obzirom na palestinsko pitanje dopisivanje, u kojem Churchill lorda Sydenhama upozorava na njegovo protuslovno držanje i traži razjašnjenje. U svom zaključnom pismu napominje Churchill među ostalim: »Bila je lažka i popularna stvar biti uz cionističku politiku za vrijeme Balfourove deklaracije, a mnogom je kritikom vrlo otežćana zadaća pokušati, e bi se izvršile poštene obaveze, koje su tada dane. Promjene vaših gledišta je jedna stvar, ali okrenuti se protiv onih, koji su prije slušali vaš savjet, je druga stvar.

Židovska pitanja pred Savezom Naroda. Po nalogu komitea Židovskih Delegacija predao je reprezentant istog u Ženevi, gospodin Z. Abersohn, glavnom sekretaru Saveza Naroda memorandum, koji radi o nedavnim prožidovskim izgredima u Katowicu. U memorandumu izriče se zahtjev, da se upotrijebe sve mjere za zaštitu židovskih manjina, koje su predviđene za izvanredne slučajeve. Glavni sekretar Saveza Naroda odgovorio je, da će prepis memoranduma predati poljskoj delegaciji u Savezu Naroda, da zauzme svoje stajalište. — Dvadeseto vijećanje Saveza Naroda, što se sada održava u Ženevi, povelu je, kako je sada poznato, već na prvoj sjednici diskusiju o pitanju Svelih Mjesta u Palestini. Lord Balfour predložio je u ime britske vlade projekat, da se uredi komisija, koja bi se sastojala iz 3 potkomisije: I. kršćanska potkomisija pod francuskim vodstvom, u kojoj će katolička i grčko-ortodoksa crkva biti jednako zastupana. II. židovska potkomisija s engleskim vodstvom. III. muslimanska pod talijanskim vodstvom. U plenumu tih triju potkomisija predsjedat će jedan Amerikanin-protestant.

Pitanje opcije u Austriji pred Savezom Naroda. Zastupnik Joint Foreign Committeea engleskih Židova, Alliance Isreilite Universelle, i Israelitske Unije u Austriji, Lucien Wolf, podnio je trećoj sjednici Saveza Naroda svoju peticiju protiv krive interpelacije člana 80 u St. Germainskom ugovoru po austrijskoj vladi, po kojemu je zaniževano pravo Židovima da optiraju za austrijsko državljanstvo. Ovo je pitanje bilo predmetom ozbiljnih diskusija Luciena Wolfa s odličnim članovima u Savezu Naroda. te je izazvala veliki interes kod ženevskih jurista. Osobito se ističe, da austrijska vlada nije imala prava da po mirovnome ugovoru govori o židovskoj rasi. Ili drži Židove po narodnosti Austrijancima, onda je morala primiti njihovu opciju, ili drži Židove nacionalnom manjinom, onda je morala da potpiše ugovor o manjinama, kao što su ga Poljska i druge narodne države potpisale, pa bi morala židovskom pučanstvu Austrije da prizna prava manjine.

Mr. Wolf podnio je Savezu Naroda još i memorandum o židovskom položaju u Madžarskoj, koji je po glavnome sekretaru Saveza Naroda zbog prešnosti, budući da prijeti opasnost novih pogroma u Madžarskoj, puštena da cirkulira između članova Vijeća Saveza Naroda i Madžarske vlade. Zbog istoga je predmeta predao Wolf predstavku komisiji, koja je vijećala o primanju Madžarske u Savez Na-

roda. Ovom se predstavkom traži samo, da magjarska vlada svrati pozornost na nesigurnost židovskoga pučanstva u Madžarskoj, i upozorava među ostalim i na prosvjetne zakone posljednjega vremena, numerus clausus itd., koji su protivni trianonskome mirovnome ugovoru tačke 55, 56 i 57.

Pitanje istočne Galicije i Židovi. Kako javljaju iz Varšave, nije delegacija lavovskih Židova kod ministra predsjednika Novaka ništa izvršila. Ministar je predsjednik pokazao shvatanja za nacionalne tražbine Židova istočne Galicije no izjavio je, da po sadanjemu sastavu stranaka u poljskome Sejmu nije moguće, da se udovolji židovskim zahtjevima, u koliko se tiču statuta o autonomiji istočne Galicije. Statut o autonomiji došao je na sjednicu Sejma 19. o. mj. ma da ga je Savez Naroda prilično jasno zabacio, poslavlši ga Vijeću Ambasadora s nalogom, da izradi posebni nacrt, za riješenje pitanja istočne Galicije, te da ga pošalje Vrhovnome Savjetu na odluku. 17. o. mj. sastalo se partijsko vijeće cionista istočne Galicije da odluči o sudjelovanju kod izbora Bečka delegacija Narodnoga Vijeća istočne Galicije vijećala je o tome pitanju i jednodušno zaključila, da se židovsko pučanstvo istočne Galicije apstinira kod izbora. Ta je odluka bečke delegacije javljena partijskome vijeću u Lavov s molbom, da to isto zaključi, pa da proklamira neučestvovanje kod izbora. Protivna odluka partijskoga vijeća izazvala bi oštar konflikt u cionističkome taboru, budući da vodja ukrajnofilskoga dijela prijeti da će u slučaju napuštanja dosadanje neutralnosti preći u ukrajinski tabor. Ukrajinska stranka u istočnoj Galiciji i njena štampa oštro govore protiv Židova, i traže od ukrajinskoga pučanstva da svoje potrebe namiruju samo kod Ukrajinaca, što znači pri-tajeni bojkot židovske trgovine.

Izborao gibanje u Istočnoj Galiciji. Istočnogalički asimilanti počeli su već organizirati svoj izborni aparat. Oni hoće da, ne obazirući se na takozvane političke statute o autonomijama, gdje se ne zašćuje samo židovska nacionalnost nego i vjeroispovijest, sudjeluju u izborima, pa su u tu svrhu održali dvodnevni dogovor, e bi uredili sve tehničke i organizatorne pripreme. Skupštnu je pozdravio načelnik Lavova. gosp. Neumann, koji je i skupštini »Rozvoja«, organizacije za pogrome i bojkot, što se prije nekoliko dana održavala u Lavovu, zaželio potpun uspjeh u izvršivanju njenih antisemitskih zaključaka. Cionisti i nacionalni Židovi, uz koje je pretežiti dio istočnogaličkih Židova, će na skorašnjem dogovoru proklamirati, da se istočnogalički Židovi sustegnu od glasanja. Ne zbog toga, da ustraju u dosadašnjoj politici neutralnosti u poljsko-ukrajinskom sporu, nego u prvom redu kao protest protiv statuta o autonomijama, koji drži, da židovskoga pučanstva u zemlji nema, a njihove vjerske i nacionalne zahtjeve šutke ignoriše. U izbornim se krugovima drži, da u istočnoj Galiciji uopće ne će ni doći do izbora. Budući da nekoje velike vlasti nijesu za izbore za varšavski Sejm u istočnoj Galiciji, dakle u zemlji, koja po narodnom pravu ne pripada ni jednoj državi, morat će poljska vlada da se odrekne izbora u istočnoj Galiciji, to više, što je i u ostalim dijelovima Poljske odgodila izbore.

Položaj u Katowitzu. Budući da i u subotu nije bilo moguće da se uspostavi mir u gradu, policajno je ravnateljstvo proglasilo izuzetno stanje. Svako skupljanje ljudi je zabranjeno, a iza 10 sati ne smije ni jedan čovjek da izađe na ulicu. I ako posljednji nemiri nemaju izričito protužidovski karakter, te su nastale samo iz zahtjeva radnika, da država umanjuje skupoću, i da isplati zaostale plate, ipak je nastradalo mnogo židovskih trgovaca.

Izbori u litavski Sejm. Za izbore u litavski Sejm, koji su određeni za 10. i 11. listopada u velike se pripravlja židovske stranke. Židovsko se nacionalno vijeće obratilo okružnicom na Židove, da se pobrinu za pravilno unošenje u listinu izbornika, budući da je obzirom na proporcionalni izborni red svaki glas vrlo važan. Vode se pregovori zbog postavljanja jedne zajedničke židovske listine. Cijonisti su izjavili, da su pripravnici zajednički istupati na izborima sa svima onima, koji se obvezuju, da će njihovi poslanici stupiti u židovsku frakciju na Sejmu.

Smrt od gladi medju židovskim stanovništvom Odeše. Po vijesti, koja je stigla Egzegulivi Židovske Svjetske Pomoćne konference od njenog ukrajinskog zastupnika, bilo je na drugom žid. groblju Odeše u januaru 1922. pet stolina pokopa, u februaru već 2.093, u martu 2.059, u aprilu 2.438, u maju 2.525 a u junu 2.273 pokopa. Osim toga umrlo je za vrijeme posljednjih 6 mjeseci 5.680 nepoznatih Židova, koji su u t. zv. općem zajedničkom grobu bili pokopani. Pored toga imade 10—15 pokopa dnevnog na III. žid. groblju. Ove brojke ne sadržavaju masu umrlih od kolere, koji se do najnovijeg vremena pokopaju zajedno s kršćanima na kršć. groblju. Tek u julu uspjela je ekshumacija Židova, koji su umrli od kolere, da ih se posebno pokopa. Broj umrlih Židova u prvoj polovici 1922. iznosi najmanje 20.000, što čini 10% jevrej. stanovništva Odeše. Od tih 10% umrla je oko polovica od gladi, dok je ostali dio poslao žrtvom različitih epidemija osobito pjegavca.

Protest protiv likvidacije Hiasovog rada u Evropi. Kako je poznato zaključio je direktorij američke emigrantske organizacije Hias likvidaciju čilavog djelovanja zbog štednje. Medju širokim masama Židova u Polskoj nastalo je zbog toga zaprepaštenje. Pod natpisom »Lopovske intrigue« napisao je Ješon u varšavskom »Momentu« članak, u kojem opisuje zaprepaštenje masa, što u vrijeme kad je emigracija najznačajnije pitanje medju istočnim Židovima, takova znatna institucija kao što je Hias, bez koje emigranti ne mogu da žive, obustavlja svoje djelovanje. Novine pozivaju američko-židovsku štampu da porade oko naslavlka djelovanja Hiasa u Evropi.

Za jevrejsku pomoćnu akciju. Konferencija Židovskih Pomoćnih Organizacija Južne Afrike zaključila je sjedinjenje svih pomoćnih fondova u zemlji i provedenje akcije u svrhu prevoza 250 židovske siročadi iz Ukrajine u Palestinu. Svi na toj konferenciji udruženi pomoćni komiteji i fondovi nosit će ime Udruženi Južnoafrički Židovski Fond za pomoć, obnovu i prevoz siročadi.

Židovske radničke organizacije Amerike zaključile su Hiasu pružati veću pomoć nego dosada, da ne bi morao mnogobrojne pomoćne i savjetujuće urede za žid. emigrante u istočnoj Evropi napustiti. — Federacija ukrajinskih Židova u Londonu

povela je u čitavoj Engleskoj veoma intenzivnu kampanju za sabiranje odijela. Izgleda, da će kampanja imati veliki uspjeh. Sabrana odijela poslat će se odmah u Rusiju i Ukrajinu, da onamo slignu prije početka zime. — U Kijev stiglo je pred nekoliko dana novih 1348 omoča živolnih namirnica od federacije ukrajinskih Židova u Londonu.

Vijećanja o židovskoj emigraciji iz Rusije. U Berlinu se sada nastavlja pregovori izmedju vodstva Udruženoga direktorija za emigraciju i »Idgeskoma« (Židovski društveni komite u Rusiji, koji treba da uredi financijalnu stranu emigracije iz sovjetske Rusije). Od direktorija za emigraciju sudjelovali su: dr. Klee, N. Keinin i dr. S. Temkin, a od »Idgeskoma« dr. Mandelberg, g. Churgin i H. Nahamsohn. Po računu »Idgeskoma« a iznose troškovi emigracije iz Rusije od prilike 65—75 dolara po osobi. Novac za iseljenje treba da se dostavi neposredno preko »Idgeskoma« a iseljenicima u Rusiju. Kako saznajemo, drže vodje društvene organizacije tu sumu previsokom. Vodje direktorija za emigraciju traže, da im se dopusti sudjelovanje kod organizacije emigracije iz Rusije. Hoće da u Odesu, Moskvu i Harkow pošalju posebne pouzdanike...

Iz židovskoga pakla u Madžarskoj. Tajni nalog ministarstva unutarnjih djela, što ga je »Az Ujsag« izbrbljao, a koji je išao na sve prefekture u zemlji, da se sve Židove strance u roku od 15 dana izagna, ili u slučaju, da imaju posla sa sudom internira, izazvao je u židovskim krugovima Madžarske, a i u jednom dijelu liberalne štampe veliko uzbuđenje. Po tom ministarskom nalogu treba da se isto tako strogo postupa i sa židovskim strancima, koji već mnogo godina u Madžarskoj žive što više i s pokrštenim Židovima. Izjavi ministra unutrašnjih djela Rakowskog a zastupnicima štampe, da njegov cirkular nije bio upravljen samo protiv Židova, nego protiv svih nepoćudnih stranaca uopće, ne vjeruje se mnogo, jer je to prema izjavi u »Az Ujsagu« samo isprika da zavara liberalno inostranstvo, a osobito uplivno židovsko pućanstvo u Engleskoj i Americi.

»Pester Loyd« donosi na uvodnome mjestu članak bivšega ministra za izvanja djela, dr. Gratz, o prilikama u madžarskim logorima za interniranje, te ih opisuje strašnima i sličnim sibirskim katorgama u vrijeme carističke Rusije. To je opisivanje osobito važno, jer se u tim logorima nalazi 90% istočnih Židova, a po tajnome nalogu ministarstva za unutarnja djela bit će još nekoliko tisuća Židova stranaca, koji u Madžarskoj stanuju, onamo smješteno.

Antisemitske fašističke organizacije u Madžarskoj. U parlamentarnim kućarima govori se, da je gotovo osnovan pokret fašista u Madžarskoj pod vodstvom antisemita Fridricha i Hejjassa i mnogo drugih antisemitskih parlamentaraca. Manifest te nove organizacije, koja bi trebala da radi navodno po uzoru talijanskih fašista, a u istini joj je cilj probuditi nove antisemitske i proturadničke osjećaje, izaći će u nastajnim danima. »Pester Loyd« potvrđuje sa sažaljenjem osnutak te famozne organizacije i upozorava, da se ne može ništa očekivati od te madžarske fašističke organizacije istaknutih parlamentaraca, koji s Hejjasom za-

jedno nešto prave. Židovsko pućanstvo Madžarske doživjet će opet teške dane.

Numerus clausus u Madžarskoj. U novo uređenoj akademiji za štampu ograničen je numerus clausus za židovske slušatelje i žurnaliste na 1%. Budući da se je u prvom i početnom semestru u svemu upisalo neko 30 slušača, nije mogao da bude primljen nijedan židovski slušač.

Budapest 13. 9. Na jućerašnjoj sjednici gradskoga poglavarstva tražio je bivši član Friederichove vlade dr. Gilery, da se židovskim bankirima i posjednicima mjenjačnica oduzmu koncesije, budući da su oni krivi za slom madžarskog novca. U svom je govoru oštro bunio protiv židovskih trgovaca financijera i upozorio na to, da u Rakoczy ulici sami Židovi posjeduju ništa manje nego 57 banaka i mjenjačnica.

Kreditni zavod za židovski srednji stalež u Madžarskoj. Bećko ravnateljstvo američkog Jointa obavijestilo je vodstvo madžarskih Židova da namjerava urediti financijski zavod za podupiranje nastradalih žid. egzistencija. Četiri petine položiti će Joint a ostalu pelinu mora da skupe madžarski Židovi. Da se provede taj projekat stvoren je komitej u Budimpešti, koji je u tom pogledu bećkom Joint komiteju stavio prijedloge. Postoji nada, da će zavod biti otvoren i započeti djelovanje u najkraće vrijeme.

Nema židovskih virilista u madžarskom senatu. Madžarska narodna skupština provede će reformu gornje kuće. U tom su senatu bili i imali pravo glasa zastupnici konfesija. Zastupnici židovske konfesije nijesu u sadanjem nacrtu uzeli u obzir. Toga radi su se organizacije Židova u Ugarskoj u posebnom memorandumu obratili vladi sa zahtjevom, da se u nacrtu za reformu gornje kuće pobrine, e bi po jedan svjetovni i duhovni zastupnik židovskog neološkog i ortodoksnog smjera dobio pravo glasa u gornjoj kući.

Iz cijonistićkog svijeta i Palestine

Svećano proglašenje palestinskog ustava. Već 1. septembra objelodanjen je u oficijelnim novinama od kralja potvrđeni palestinski ustav u sva tri državna jezika. 11. septembra bilo je u Jeruzalimu svećano proglašenje, kojemu je kao gost pribivao maršal Allenby iz Egipta, osvajaćitelj Palestine. — U vladinoj palaći bila je svećanost i veliko primanje, kod kojega se pročitao ustav. Nato se High Commissioner, Sir Herbert Samuel, primajući čast, koja je sada po ustavu određena, zakleo te je u znaćajnome govoru pored ostaloga rekao i ovo: »Današnja ceremonija oznaćuje novi stepen u dugoj historiji Svete Zemlje. Nadani se, da će pod zaštitom britskoga imperija započeti perijoda velikoga napretka Palestine. U toj će periodi oživjeti i Arabi i Židovi, kad Engleska izvrši mandatom određenju zadaću i položi upravu Palestine, ostavi će Palestinu nastanjenu, bogatu i autonomnu, vrijednu velike epohe njezine historićke prošlosti.

Najznatnije odredbe novoga palestinskoga ustava. Iz službene objave ustava vadićmo ove odredbe. Britanska vlada ima da imenuje podesno lice za upravu zemlje, koje će se zvati Vrhovni Komesar (High Commissioner) i Vrhovni Vojskovođa. Pomaže mu Eksekutiv-Council (Izvršno Vijeće), koje određuje engleska vla-

da. U 27. članku izričito se veli, da se High Commissioner ima da drži izjave o britanskoj politici u Palestini, koju je primio engleski parlament 1. juna 1922. Ujedno treba uz zaštitu prava i položaja nežidovskih stanovnika olakšati zgodnim uvjetima imigraciju Židova i gusto naseljene u zemlji, osobito na državnome zemljištu i na onome, koje je dosada neobrađeno, a ne treba se za javne svrhe.

Legislativ - Council (Zakonodavno Vijeće) ima 22 člana, 10 oficijelnih imenovanih činovnika i 12 neslužbenih, koji se imaju izabrati najkasnije 6 mjeseci nakon publikacije ustava, to jest do 1. ožujka. Legislativ-Council ima da stvara naredbe za palestinsku vladu ne kršeći odredaba mandata. Naredbe vrijede iza potvrde Vrhovnoga Komisara, koji može da ih odbije. Ako High Commissioner raspusti Legislativ-Council, mora da se u tri mjeseca izabere novi. Ako se kod glasovanja mišljenja raspolove, odlučuje High Commissioner. — Ustav određuje uređenje sudova. Kod toga se napominje, da postupak civilnih sudova bude suglasan s otomanskim zakonom, koji vrijedi od 1. novembra 1914. Sudovi vjerskih općina vrše sudsko pravo u svim ličnim stvarima pripadnika svojih općina. Rabinatski sudovi imaju potpuno pravo suda u pitanjima ženidbe, rastave, alimentacije i potvrde posljednje volje kod članova židovske općine, koji su palestinski državljani. Presude religioznih sudova izvršuje vlada.

Sve naredbe i službene objave ima da budu u engleskome, jevrejskome i arapskome jeziku. Ovi se isti jezici smiju upotrebljavati u debatama Legislativ-Councila. Svakoj je religioznoj općini zajamčena potpuna sloboda savjesti i autonomija u unutarnjim pitanjima općine.

Ustav pomišlja na izbor odbora, kojemu ima da pripada barem polovica neslužbenih članova Legislativ-Councila. te bi kao Advisory Committee pomagao Vrhovnome Komisaru u pitanjima imigracije. Vrhovni Komisar ima da svaku razliku mišljenja između njega i Advisory Committeea javi Državnome Sekretaru, kojemu pripada konačna odluka.

Svaka vjerska općina smije po kojemu članu Legislativ-Councila da preda Vrhovnome Komisaru memorandum, u kojemu se tuži, da se odredbe mandata ne vrše.

Ova odredba ne vrijedi za krajeve na istoku Jordana i Mrtvoga mora.

Izbor za Legislativ Council. Da se izvrši izbor za Legislativ Council, izdane su smjernice za podjelu palestinskoga državljanstva. Palestinskim se državljanima priznaju turski podanici, koji žive u Palestini i sva lica, koja stalno u Palestini stanuju i traže da dobiju palestinsko državljanstvo za 2 mjeseca. Izbori će biti primarni i sekundarni (indirektni izbori). Svaki muški Palestinac iznad 25 godina imade kod primarnog izbora pravo glasa. 200 primarnih izbornika biraju 1 sekundarnog izbornika. Sekundarni izbornici dijele se prema vjerskim općinama, kojima pripadaju u 12 izbornih kolegija, muslimanskih, kršćanskih i židovskih. Vrhovni Komisar određuje koliko će kolegija pripadati kojoj religioznoj zajednici prema broju njenih sekundarnih izbornika, no kod toga ne smije da bude manje od 2 kršćanska i 2 židovska kolegija. Svaki kolegij bira 1 člana Legislativ-Councila. (Sli-

jedi da će Legislativ-Council imati najmanje 2 židovska i 2 kršćanska člana pa će u njemu biti 8 muslimana. Vlada namjerava izbrojiti stanovništvo Palestine i uređiti izborni registar.

Zemaljsko konferencija njemačkih cionista. Na XIII. konferenciji njem. cionista, koja je bila 11. do 13. septembra u Kasselu držali su glavne referate Felix Rosenblüth, Schocken i Kurt Blumenfeld. Nato se nadovezala živa diskusija. Konferencija je vodstvu podijelila apsolutorij i izrekla hvalu za uspješan rad. Rosenblüth je opet izabran za predsjednika Zemaljskoga Odbora. Od rezolucija spominjemo samo one, što govore o mandatu, Jewish Agency i o svjetskome kongresu. Konferencija konstatuje sa zadovoljstvom, da su mandatom, koji je potvrđen od Saveza Naroda, stvoreni temelji za razvitak slobodnoga židovskoga života u Palestini. Obzirom na izvanredne uspjehe gospode Weizmanna i Skoloova izriče se povjerenje Egzekutivi. Egzekutivu se poziva, da koncentrira nastojanja, kako bi se ograničenja imigracije odmah ukinula. Zemaljska konferencija pozdravlja sa zadovoljstvom, da je Cionistička Organizacija svečanim zaključkom godišnje konferencije u Karlovim Varima preuzela dužnosti i prava Jewish Agency. Pripravna je pomagati nastojanje vodstva da privuče sav židovski narod saradnji u Jewish Agency. Saglasno s Godišnjom Konferencijom priznaje Zemaljsko Konferencija saziv Svjetskoga žid. Kongresa za izgradnju Palestine putem izvršenju toga cilja. Ovaj puta bijaše i cionistička opozicija kod vijećanja te je Heinrich Margulies u njeno ime izjavio, da opozicija doduše ne može sudjelovati u vodstvu, ali da svakako hoće na svim područjima, na kojima je zajedničko vodjenje cionističkih poslova uz očuvanje njezinog principijelnog gledišta, moguće, saradivati odgovorno sa svim ostalim cionističkim grupama. Zato se pozdravlja stvaranje Gospodarskoga Odbora, koji je odjeljen od političkoga vodstva, te će omogućiti zdravu izgradnju.

Apel francuskoga Keren Hajesoda na Židove Francuske. Francuski Keren Hajesod komitej obratio se pozivom na Židove Francuske, da energično uzrade oko kampanje za Keren Hajesod, e bi se mnogobrojni Židovi mogli da prevezu u Palestinu. Ovaj su apel potpisali: Leon Blum, Edmund Fleg, dr. Armand Bernard, André Spire, Roger Léwy, M. Corcos, dr. Léon Zadoc-Kahn, Henry-Marx, Henri Lévy-Ullmann, N. Aronson, Jules Urhy, H. Pragne, L. Brunshwig.

Keren Hajesod u Kongu, Venezueli i Mexiku. Glavni biro Keren Hajesoda primio je vijesti iz Konga, prema kojima je mala židovska općina u Elizabethwille-u zaključila uzraditi oko Keren Hajesoda. Ova je mala općina, što leži gotovo posve odijeljena od ostaloga židovstva, primila vijest o ratifikaciji mandata s velikim zanosom, pa je priredila proslavu, na kojoj je odlučeno započeti sabiranjem za Keren Hajesod među Židovima Centralne Afrike. Ali i mnoge druge, vrlo udaljene židovske općine juga i zapada dohvatilo je apel Keren Hajesoda. Javlja se, na primjer, da je u Venezueli (Južna Amerika) uspješno započela kampanju za Keren Hajesod. Tu je kampanju započeo ondje dr. Beuchetritt. I u Mexiku stvoren je komitej za Keren

Hajesod, koji se počeo spremati za snažnu kampanju.

Velika darovanja u Rhodesiji. Na inicijativu južnoameričkog komiteja za Keren Hajesod započela je u Rhodesiji kampanja za Keren Hajesod. Akciju otvorio je Mr. Charles Salomon iz Bulavay-a darovavši 2500 funti, plativo u pet godišnjih rata po 500 funti.

Osuda Ceire Cionista u Kijevu. Iz izvještaja o osudi 27 člana Ceire Cionističke stranke izlazi, da glavni okrivljenici, studenti Scholman i Dobrin nijesu nikakove izjave dali. Ostali su kod svoje tvrdnje, da je inicijativa za ilegalnu konferenciju došla iz Petrograda, i da su sazivači konferencije uprava Petrogradskili škola.

Nova cesta u Jeruzalimu. Prof. Boris Schatz javlja u privatnom pismu, da se u Jeruzalimu gradi velika cesta, koja vodi od željezničke stanice neposredno sve do zgrade sveučilišta. Cesta vodi pokraj Bezalela i »Jeruzalimske tiskare«, pa će prema tome postati komercijonalni centar grada. Nedaleko odavle počeo će se graditi gimnazijalna zgrada i mnoge kuće. Na toj će se cesti graditi vjerojatno električni tramway.

Poziv dra. Biskinda u Palestinu. Poznati kirurg dr. J. Biskind iz Clevelanda pozvan je za kirurškog savjetnika palestinske vlade. Dr. Biskind došao je već 1919. iz Udruženih Država u Palestinu kao glavni kirurg Medicinskog Udruženja. Bio je primarius u Rošildovoj bolnici i liječnik komisara Herberta Samuela. Dr. Biskind je jedini jevrejski liječnik, koji je sada i predsjednik.

Zdravstvo u Palestini. Iz izvještaja »Hadase« o radu od mjeseca maja 1921, treba da se obzirom na medicinsku pomoć »Hadase« istaknu ovi brojevi:

Od novih pacijenata primljeni su u bolnice 5.458, prosječno u svakom mjesecu 454, u klinike 88.230, prosječno u jednom mjesecu 7.352, ukupna posjeta klinike 481.533, prosječno u jednom mjesecu 40 hiljada 128, posjećivanje bolesnika u kućama 40.244, prosječno u jednom mjesecu 1.187. Istraživanja u laboratorijumu bilo je 56.948.

Ovi brojevi daju najbolju sliku o djelovanju »Hadase«, koje nije bilo samo Židovima na korist, nego, a izvješće to osobito ističe i velikom broju Arapa.

Arapski protestni štrajk. Izvišni je odbor palestinsko-arapskoga kongresa pozvao arapsko pučanstvo Palestine, da na 11. septembra dan svečanoga proglašenja ustava, u znak protesta provede općeniti štrajk. Reuter javlja, da je taj dan zaista bila arapska protestna demonstracija, pa su arapske trgovine bile zatvorene, dok su arapski obrtnici štrajkovali. (Napominjemo, da su u palestinsko-arapskome kongresu samo anticionistički kršćanski Arapi, dok je Muslimanski Narodni Savez protivan ovome kongresu, te pristaje uz cioniste).

Iz Jugoslavije

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

žele svim svojim saradnicima i pretplatnicima
Uprava i uredništvo.

Predavanje u godišnjoj konferenciji. Delegat Saveza cionista Jugoslavije na godišnjoj konferenciji u Karlovim Varima, g. Lav Stern, držao je dne 13. o. mj. predavanje o

rezultatima Karlovarske konferencije. U dvo-satnome govoru prikazao je referent sve po-teškoće, koje je valjalo svladati, da se ko-načno uzmgone potvrditi mandat. Govornik ističe velike zasluge vodstva, koje se borilo nadčovječnim silama da osigura židovskome narodu javnopravnu domaju. Prelazeći poje-dinim pitanjima, svratio je osobitu pozornost na arapsko pitanje, te time u vezi i pitanju e-migracije, centralnom problemu cijelog ob-novnog rada. Govornik razlaže svoje staja-lište u pitanju saziva općeg židovskog kon-gresa, te Jewish Agency-a, i pozivlje svakoga na intenzivan rad naročito za Keren Hajesod. Konačno je dao karakteristiku pojedinih par-tija i grupa te pojedinih ličnosti unutar po-kreta.

Kompoziciono veće Rikarda Schwarz. U četvrtak, dne 28. o. mj., priređuje naš sunišljenik, mladi muzičar Rikard Schwarz svoje kompoziciono veće u Glazbenom zavodu u Zagrebu. Osobito upozorujemo naše čitatelje na posljednju točku programa, gudalački kvartet B-dur, u kojem se kompozitor poslužio jednom prekrasnom hasidskom pjesmom kao temom za varijacije. Ostali program sadržaje: *Violinsku sonatu C-mol*, koju smo imali prilike čuti na posljednjem omladinskom kongresu u Zagrebu, te koja je polučila lijep uspjeh. Osim toga izvode se prvi puta klavirske varijacije na temu jednog Mozartovog menueta iz klavirske sonate Es-dur, te 5 pjesama na tekstove iz arapske poezije. Sudjeluju: gdja. Ditta Fritz-Kovač, gdjice. Micika Schön i Fina Schapira, gg. prof. Ernst Krauth, prof. Umberto Fabbri, Ladislav Škatula-Mirnov i Dragutin Arany. Sigurno smo, da će židovsko građanstvo našega grada prisustvovati tom koncertu našega umjetnika, čiji prvi samostalni nastup srdačno pozdravljamo.

Otvorenje žid. djačke menze u Zagrebu. Židovska djačka menza u Zagrebu otvara se 1. oktobra. Oni, koji se žele školske godine 1922./23. prehraniti u menzi, neka se prijave do 31. o. mj. Pismene prijave šalju se na: Slavko Pollak, Zagreb, Preradovićeve ulica 26.

»Potporno društvo jevrejskih akademičara iz kraljevine SHS u Wien-u« javlja, da će se upisivanje u menzu obavljati od 1.—5. oktobra od 10—12 sati prije podne u lokalu menze (I. Schönlaterng. 8). Izdavanje jela počinje danom 5. oktobra.

Mitrovica. Židovsko omladinsko kolo održalo je dne 10. o. mj. redovitu glavnu skupštinu, te je izabran slijedeći odbor: počasni predsjednik: dr. Ignaz Frankfurter; predsjednik: Oskar Lederer; tajnik: Benjamin Fleischmann; blagajnik: Adolf Gross; knjižničar: Karola Buchwald; odbornici: Feliks Lustig i Vilim Weiss; referent Ž. N. F.: Adolf Gross.

Židovsko športsko i gombalačko društvo »Makabi« u Zagrebu javlja svojim članovima kao i cij. općinstvu, da je gom-

balačka sekcija počela sa redovitim vježbama. Umoljavaju se stari članovi kao i novi, da izvole redovito dolaziti na vježbe. Gombanje se održaje u gombaoni. Evangeličke škole (Gundulićeva ulica). Udjelba sati: Podmladak ženski: Utorak i četvrtak od 1/25 do 1/26. Podmladak muški: Srijedom i subotom od 1/25 do 1/26. Žensko članstvo: Utorak i četvrtak od 7 do 8. Srednjoškolci: Ponedjeljak, srijeda i subota od 7 do 8. Muško članstvo: Ponedjeljak, srijedu i subotu od 1/29 do 1/210 sati. U potonju kategoriju spadaju i članovi zdravstvenog odjela. Za redovite članove je članarina 5 dinara mjesečno, za nove upisnina 5 dinara.

Sefardska služba božja. I ove godine bit će na Roš-hašana i Jomkipur održana sefardska služba božja u dvorani Židovske bogoštovne općine, pa se kao hazan najpripravnije slavio na raspolaganje g. Juda Alkalay, haham iz Sarajeva.

Našim čitateljima! Uslijed blagdana izaći će slijedeći broj našega lista istom 6. oktobra o. g.

Književnost

HAAVIV, PROLJEĆE, LIST JEVREJSKE DJECE.

Izašao je prvi broj našega prvoga dječjeg lista. Njegova se potreba odavno osjećala i izricala; danas je urodila djelom, smijonim i znatnim. Teško je pored ostalih židovskih listova izdavati još jedan, i ako je jedini ove vrste. Znalno je izdavanje toga lista, jer ćemo samo njime dati djeci židovskoga štiva. Prvi broj treba da ocijenimo i po onome, što jest sam po sebi, i po tome, što će moći list da bude. Izdavači označiše svrhom lista: ćudorednu i religioznu odgoju; povećavanje jevrejskoga znanja; zabavu i pouku. Zaista imade u 20 stranica ovoga broja iz svih tih područja ponešto. Ako lefimično pregledamo sadržaj, vidjet ćemo uz dva psalma nekoliko agada; uz priče po Frischmannu i po legendi poučnih člančića o ljepoti subote, zidini naričanja i znalnosti masline; uz dječju razbrigu i šalu pokusa, moljenja i zagonetaka; uz jevrejsku pjesmu s notama nježne i ljupke pjesmiće Šaloma Ben Cvija. Ako samo prelelimo list, vidjet ćemo svježnu raznolikost, koja će obradovati djecu i odraslije čitaoce. No ako proniknemo u sadržaj, ako nastojimo da razumijemo nužnju vezu pojedinih radnja, spoznat ćemo, kako je sve to svezano osnovnom težnjom: dali djeci židovskoga sadržaja, pa time nadopunili židovsku odgoju doma i židovske škole. Ovo je najbolji način, da se djecu odgaja za čestite ljude i valjane Židove, jer im se židovstvo daje dostojno čovječanske veličine naših vrednota, a ujedno pedagoškim načinom, jer se obazire na prijemljivu sposobnost dječje duše. Dječji se razvitak pomaže vrijednom, odgojno i uopće etski visokom sadržinom. U tome listu ne ćemo naći naglašavanje bilo kojega stranačkoga cilja. U njemu sve odiše dubokom ljubavlju za židovstvo, za njegovu prošlost, sadašnjost i budućnost, za njegove ve-

like ljude, svele obrede i visoke zadatke. Iz cijeloga se sadržaja vidi, te je izdavačima osobito na srcu religija, temelj cijeloga židovskoga života, pa je nastoje ucijepili djeci utječući tako na oplemenjivanje srca i duše. Ovaj put vodi Cijonu. Ne samo onome, koji je u Palestini, nego i onome, koji je iznad galuta, iznad dvojstva židovske volje u jednu i židovske jalovosti u drugu ruku. Ova se djeca ne će morati da bore za židovstvo u sebi, ne će morati da u sebi trpe zbog njega. Ona će osjećati ponos i veselje, što su Židovi.

Već u prvome broju imade vrlo mnogo lijepe i različne gradje, i ako se nije odrazilo cijelo bogatstvo naše narodne literature i svih mogućnosti dječje zabave. Imat će još štošta da se nadopuni, što u prvome broju nije imalo mjesta. Nema jevrejskoga priloga, koji bi lakim rečenicama bio najbolja vježba malih jevrejskih učenika; nema pjesama za odrasliju djecu; Frischmannova je priča »Mali andjeo« toliko skraćena, te ne će i poetski i etski uspjeti, ako se ne doda i drugi dio, gdje se istjerani andjelak vraća u nebo. No obazremo li se i na ove nedostatke, prvi je broj vrlo dobar. Uspio je najznatniji zadatak dječjega lista: ovo je zaista vijesnik proljeća i veselja. Uredništvu je pošlo za rukom, da u djece pobudi osjećaj i zanimanje, a tirne i ljubav za židovstvo. Zato ga preporučujemo svima, koji imadu djece, jer će u svježoj, zabavnoj lektiri upijati židovske vrednote. Cijena je broja 4 dinara, na godinu 36 dinara. Naći će zacijelo dovoljno pretplatnika, da ne bi morao propasti, jer bi njime propao najznatniji dosadašnji pokušaj židovskoga odgajanja naše djece naučnika i uopće mladeži.

Cvi.

Zašto smo išli na prvi kongres?

Zbirka s člancima i slikama od: dra. Davida Alkalaya, R. Alkalaya, dra. M. Berkovica, dra. Natana Birnbauma, dra. M. Bodenheimera, dra. Z. Byhovskya, Josefa Cowena, dra. Mayer-Ebnera, dra. D. Farbsteina, dra. Bertolda Feiwela, L. Friedmanna, I. Goldberga, dra. A. Hausmanna, M. ben Hillet Hakohena, L. Jaffea, dra. A. Kaminke, Jacobus Kann, E. Iš Kishora, dra. I. Lurie-a, Leona Motzkina, S. Pinelesa, dra. S. Rosenhecka, dra. Abrahama Saka, F. Schacha, dra. Isidora Schalita, dra. R. Schauera, E. Schwagera, Dawisa Trietscha, M. Usiškina, dra. I. Wortsmana, Heinricha York Steinera, Israela Zangwilla.

Cijena broširanog svezka M. 250

Cijena vezanog svezka M 350

Berlinski ured cionističke organizacije izdao je u »Jüdischer Verlag« k 25. jubileju I. cionističkoga kongresa zbirku, u kojoj se izjavljuje 32 učesnika prvoga kongresa o motivima svoga učešća i o znamenovanju kongresa. Pošto članci donose lične dojmove pojedinaca, to je djelo vrlo interesantno. Djelo štampano je na finom papiru, te je urešeno slikama autora s faksimiliranom potpisima. Osim toga sadržaje odlomak iz još neobjelodanjenoga II. svezka dnevnika Teodora Herzla.

**Stedne uloge ukamaćuje sa
i vraća iste bez otkaza**

5%

ZAGREB
Nikolićeva 7

MEĐUNARODNA BANKA

D. BEOGRAD
D. Terazije 23

5%

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova br. 17. od 20. augusta do 20. septembra 1922.

SRETNU ROŠ-HAŠANU 5683.

žele svim svojim srodnicima, prijateljima, sumišljenicima i znancima darujući u ime otkupa od čestitanja za Keren Kajemet Lejisrael:

Daruvar: po 100.—: Makso Pfeiffer, Dragulin Goldberger, Salamon Gross; po 80: Hugo Alt; po 60.—: Mr. ph. Weiss; po 40: Holzer, Epslein, Pick, Stark, Žiga Weiss, Jakob Schönauer, Mavro Mermelstein, Josefina Poliak, Ladisl. Rochlitz, Albert Pfeiffer, Josip Gross, Samuel Rechnitzer, Desider Györy; po 20 Klingenberg, Frank

1040.—

Varaždin: dr. Rudolf Blis 400.—
Baden, b/Wien: Gustav, Franciska i Rut Seidemann 50.—

Sikirevci: Julijana i Jakob Kohn 200.—
Ludbreg: I. L. Deutsch kol. rabin 100.—

Sv. Ivan Zabno: Berta i Muki Lederer 100.—

Zenica: po 100: Ludvig Kraus, Adolf Weiss, po 60 obitelj Sam. Papo, po 50 Josef Pesach, Samuel Trinki, po 40 Juda Montilja, Moise i Rafael Danon, Eduard Drasinover, Rafael S. Trinki, Samuel Montilja, Benjamin Pinto, Rifka Salom, Erdonja Montilja, Oton Pitković, po 20 Josefina Schönwald, Moric Salom, Josef Montilja, Rafael I. Trinki 1100.—

Bjelovar: po 100 Samuel Stern, Emil Nastić, Mijo Wolkenfeld, dr. Hinko Gottlieb, Lavoslav Hiršl, Viktor Leitner 600.—

Djakovo: L. Weiss 120, po 100 R. Spiegl, Š. Lašić, S. Auferber, J. Silberberg, V. Münz, po 80 R. Bornstei, Spitzner, nečilljivo, L. Frank, po 60 R. Münz, po 40 D. Reichsmann, H. Fuchs, J. Hirschler, Beserman, nečilljivo, B. Lošić, Langfelder, Deutsch, L. Weiner, M. Bauer, L. Kerschner, nečilljivo, po 30 M. Krakauer, R. Wamoscher 1560.—

Sarajevo: po 200: Jevrejska Centralna banka, Albert Abinum, Albert Ozmo; po 160 Josef Hirschl; po 100 Jakob H. Montilja i sinovi, Banka Sumbulović, Haim Ozmo, Sumbul J. Montilja, Silvio Papo, Simha i Elias M. Kabiljo, Salamon Montilja, špediter, po 80 Dona i Simon Kaffan, po 60 Isak Kampus, David S. Almozlino, po 50 Rabiner Moise J. Maestro, Sara i Jakob H. Levy, Simha Salom, N. N., Knjižara Leon Finci, Rafael Finci, Max Hofbauer, Hadji Mošo Altarac, Moric L. Poljokan, Gaon & Talentino, Salamon D. Gaon, Braća Gaon & Levy, Mosco i Cezar Danon, David G. Danon, Familia Samuel Kapon, David S. Perera, Rafael S. Romano i Gaon, Jakob A. Kabiljo i supruga, Dr. Samuel Pinto, Bosanska depozitna banka, Isak Perić, Albert J. Alkalay, Salamon J. Kabiljo, David Pajo, brijač, Knjižara Kapon, Samuel Vita Levy, Ferd. Böhm, Asriel Altias, Moric Demajo, Laura i Vilko Steinitz, Josef J. Maestro, Samuel Maestro, Bencijon Maestro, Braća Gaon i drug, Mordehaj Gaon, Salamon i Moise Salom sarafi, dr. Samuel Maestro, Nasljednici Moise I. Katan, Matilda i Moise Montiljo, Mihael Alkalay, Estera i Moric S. Altarac, Aron S. Albahari, Baruh i drug, Salamon Abr. Kabiljo, Izidor Vita Levy, Rosa i Mihael Levy, Hani i Juda Montilja, Jakob L. Pesah, Isak Kajon, Hana i Daniel Salom, Josef Kajon, špediter, Izahar Z. Danon, Isak Altarac, Dobo, Samuel Elazar, Dobo, po 80 direktor Rotschild, Hadji Mošo Danon, Cadik Papo, dr. Rafael Papo, Moric L. Alkaly, Izak S. Abinun, Josef L. Finzi, Ašer Alkaly i sinovi, Dr. L. Neuer, Izidor Musafia, Špedicija Rafael Levy, Mordo Elazar, Anton Lehr, N. N., Herman Zeichner, Kantor Josef Finci i supruga; po 60 Eliezer I. Levy, Braća Maestro, Mirjam Altarac; po 40 Avram M. Maestro, Avram D. Levy, Hajim S. Alijas, Mami Pinto, Rosenrauch, Lea S. Danon, Mici

Neuman, Josef B. Abinun, David Pinto, Stolarija Kabiljo, Gostiona Aršil, David Levy, učitelj, Hajim Merkado Romano, Oto Ronbitschek, dr. Piesen, Mordehaj Levy, Leon Finci rud. nadsavjet., Nady dr. Sohn, Leon Kal. Levy, Jakov Maestro, Rahela S. Romano, Salamon Pollak, Rosa Dohany, Sabina Reiner, Helena Stern, Sternberg, Salamon J. Levy, Sara Maesiro, Haller Vally, Menahem A. Papo, Avram Altarac, Daniel S. Kabiljo, dr. Vita Alkalay, dr. Sumbul Altias, Montilja i Izrael, dr. Feldbauer, Nahman Papo, Avram M. Altias, N. N. Papo, Josef Ferera, Leon Kamhi, dr. Leon Perić, Leon S. Levy, Isak J. Baruch, Leon S. Finci, Gdjica Hajon, Heimich Salom, Moric Levy Mošina, dr. Goldferb, N. N., Pepi Salom, Aron J. Kabiljo, J. Neuer, E. Feleki, Kabiljo i drug, Albert Kabiljo, Cipora i Albert Altarac, Aleksandar Kabiljo, R. Eskenazi S. M. Alkalay, kožar, Elias Baruch, Berta Kajon, Moric Danon, Isak D. Perera, Elias A. Kabiljo, Juda Salom Finci, Izidor H. Papo, K. Musafia, Izidor M. Salom, Je-ka, Izidor Pardo, Gabriel Alenvy, Hošea Pinto, Izidor M. Kabiljo, Leon E. Papo, Isak Musafia, Leon S. Montilja, Ovadia groždžara, Mosko D. Papo, Pinhas Lindorf, S. Montiljo, Moric Isak Altarac, Loty Kabiljo, Isak Salom, Menahem Papo, Lenka Levy, Ludvig Marton, Drechsler, Leon Ozmo, Zadik M. Danon, David J. Baruch, Bencijon D. Gaon, Alkalay & Kabiljo, Samuel Memes, Salom A. Finci, Adolf Salom, Simon Papo, Mento Salom, Josef M. Papo i sinovi; po 20 Jakob Konforty, Jakob Maestro, Isak Maestro, David Finci, David M. Israel, Samuel Friedman, Isak Levy, Hadji Leon Alkalay, Santo Papo, nasljednici, Moric Altias, Rafael Romano, Rafael A. Papo, Jakob Hajim I. Levy, Ašec Kabiljo, Mošo Elazar, Moise A. Kabiljo, Braća Papo Sason, Isak D. Perera, Oskar Wiesler, Adela Landberg, I. Jellinek, Haham Moše Nisim Papo, Josef Baruch 10.370.—

Zagreb: po 400: Hugo Schlesinger, obitelj Julio Spitzer, supruzi Eugen Berl, dr. F. Sever, dr. B. Löwinger, Makso Lederer, Schwarz i drug, »Jadran«; po 200: Erna i Hinko Stern, supruzi Makso Nyitrai, obitelj Eduard Stern, Adolf Stern, dr. Aleksandar Licht, Leo Büchler i supruga, ravnatelj »Scholler« trg. d. d., supruzi Vatroslav Fleischhacker, supruzi dr. Rikard Bauer, supr. dr. Hugo Bauer, Braća Frank; po 120: supruzi dr. Beno Stein, Oskar Fürst, Vilko Steiner, Žiga Schulhof; po 100: S. Kohn, Dobrovac, V. Zentner i sin, Vilim Grünhut, obitelj Josip Neumann, obitelj Jakob Müller, obitelj Emil Müller, dr. Rudolf Rosner, Gašo Tagleichl, Olga i Jakob Davidović, obitelj Simon Kron, Vatroslav Mayer, supr. H. Herzer; po 80: I. Cohen, supruzi dr. A. Singer, porodica Josip Rothmüller, Rikard Herzer, supruzi Žiga Hirschl, Dragulin Lehner, dr. Marko Horn, Otto Pulai; po 60: dr. F. A. Bruck, Pavao Bruck, Milan Ascher; po 40: Ruža König, David Spitzer, Sofija i Aleksa Szemnitz, Chaskel Taub, Pavao Belheim 8460.—

Novigrad: Ignac Goldschmidt 160.—

Remetinac: Gizella Zierer 80.—

Uljanik: Adolf Goldberger 100, Filip Goldberger 100 i Julius Goldberger 100 300.—

Koprivnica: Vitomir Sternfeld 80; po 40: dr. Lav Fischer, obitelji Ignac Gross, Mavro Würzburger, Izidor Hirschl, Milan Scheyer, Artur Kollman, Vlado Fischer, Josip Fuchs, Maks Hirschler, Paul Pichler, Selma Rosenberg, Hermina Mayer, Sam. Hirschl, Otto Hirschler, Slavko Hirschler, Emes, Zvonko Hirschl, Vjekosl. Gereh, Josip Milhofer; po 20: David Levi, Zvonko Kollman, Leo Albahari, Mela Neufeld, Že-

nika Singer, Ružica Fuchs, Lavosl. Fuchs, Eugen Wortman 1000.—

Brod n/S.: po 400: Emil Kaufmann, Žid. oml. društvo »Maks Nordau«; po 200: »Star« otpremništvo, Obramov, dr. O. Spiegler, dr. Josip Abramović, Zdenka Mayer, po 100: Jos. Lenkefi, E. Eichhorn, Julio Goldstein i braća, Ferdo Svrljuga, Selinger d. d., Emil Eichhorn; po 80: Berta Schwarz, Josip Weiss i drug, Braća Berger, Izidor Steiner; po 60: Alfred Goldberger, C. Kappon, Rudolf Spitzer, Engl. Laura, Feliks Brichta; po 40: Sofija Montilja, Ignac Morvay, Ozias Gottesman, Drag. Mahler, Kamila Terek, Mavro Löwinger, Györi i Taussig, Vilim Rothmüller, Hinko Dollak, Ernst Fischer, Rudolf Fuchs, Leop. Kopp, Sandor Kohn, N. Deutsch, Jos. Dornner, Marcel Weiner, Ernestina Mahler, dr. Drago Rosenberger; po 20: nečilljivo, Rosa Spira, Jakša Weiss 3540.—

29.060.—

OPASKA.

Iznosi za »Otkup od čestitanja« stigli poslije 21. septembra objelodanili će se u narednom broju »Židova«.

JAAR JUGOSLAVIJA.

Novisad: Feliks Süss n. i. majke Matilde Süss 8=400, Akila Kovač n. i. pok. majke Johane 4=200 i na ime Balint Kovač 4=200. Prigodom zaruka Böske Ofner-Eugen Hered daruju n. i. istih: Eugen Hered 8=400, Nikola Kraus 2=100, Bezalel Fürst 2=100, Bela Schönberger 1=60, dr. Oskar Kraus 1=60. Prigodom svatova Gross, Mitrovica i Borislav B. Kraus, Bela Crkva daruju n. i. dr. Hinka Urbacha: dr. Slavko Krsner 2=100, po 80 Borislav i Regina Kraus, Širko i Regina Rothmüller, Joco Rothmüller, obitelj Spitzer, Zagreb, Bela Skopal; Šabac; po 40 Fraojn Skolicki, Milan Rothmüller, po 20 Adolf Sommer svega zajedno 42 masline 2140.—

Bitolj: Poslao Moise Salamon Camhi (specifikacija slijedi) 212 10.624.—

Zagreb: S. Majcen 20=1000, Dr. Hniko Hirschl 80=4000, Maks Borovic 3=150, Sal. Levi 1=50, svega 104 masline

5.200.—

17.964.—

OPCI DAROVI.

Tuzla: Mili Wasserstein i Roži Bošković, sakupili za cvijeće 100, Salamon Baruch pri kartanju 80, Salamon Baruch umjesto cvijeća zarukama Irene Bošković, Moric Leitner 80, Sajko Wiesler 40, Irena Bošković umj. brzojava vjenčanju Olly Schwarz—Leopold Stein 50 350.—

Zenica: Oton Pitković za izg. okladu sa Sal. Trinki 50.—

Požega: Feliks Adler dio dobili kod kartanja 800.—

Karlovac: Karlov. žid. omladina 40.—
Gradačac: Prigodom vjenčanja Gizele sa Jankom Brisom sabr. Erna i Cigler 960.—

Bitolj: Poslao Moise Sal. Camhi (specifikacija slijedi) 1944.—

Split: Prigodom Beritmile u kući Izidora Danili sabrano u hramu: Izak Hajon 50, po 40 Albert Finzi, Samuel Albaharis, Izak Stern, Moric Albahari, Moise D. Papo, po 20 Albert Danili i Benjamin Abinun, prigodom Beritmila u kući Morica Albahari daruje: David Perera 400, Jakob R. Altarac 200; po 100 Albert Finzi, Moric Albahari, Sida M. Albahari, po 50 Izak Hajon, David Papo, Josef Finzi, Viktor Altarac, Rifka ud. Albahari, Moise D. Papo, Samuel Albahari, Mavro Bararon, po 40 Leon A. Altarac 2100.—

Zagreb: Dora Kender za sretan put u Bratislavu 40, Josip Kramer 40, Heinrich

Schneller 40, N. N. 28, N. N. 20, Mavro Büchler 80 248.—
 Novisad: »Juda Makabi« prigodom zabave sab. 442, Szillasz Ignac 20, Prig. Beritmila u kući dr. Heñr. Kis sabrao Julius Hochberger: po 400 Miksa Kassovic, Bernat Ernst, dr. Edo Ferund, Viktor Gross, po 200, dr. Lusfig, dr. Kiss, Nafan, Wilh. Locker, Lipol Frank po 100, dr. Oskar Cipris, Adolf Fischer, Rickard Kraus, Mihaly Kraus, Armin Schreiber, Henrik Wertheim, Leopold Bröder iz Subolice 40 3.702.—
 Senta: Gavro Ginz 2500.—
 12.694.—

SKRABICE.

Tuzla: Nacionaalno društvo 126, ravnatelj Klein 114, dr. Steindler 94, Goldstein 80, Herman ml. 71, Bošković 66, Hirschbein 61, Aron Finzi 57, Klimpl 43, Hinko Herman 42, Fürst 40, Lisoka 40, M. Danon 40, Wiesler 40, Hajon 40, dr. Laufer 40, Wasserstein 35, Schwarzberg 33, Židovska banka 32, Drechsler 30, Steiner 30, Kohen 30, Pinto 30, Domany 24, Robiček 22, Blatt 19, Thau 13, Romano 8, svega 28 škrabica 1300.—
 Karlovac: S. Weinberger 82, Emil Horowitz 87, H. Brauner 67, J. Matersdorfer 28, svega 4 škrabice 264.—
 Bjelovar: Ljudevit Grün 34, Regina Hirschl 32, Mijo Wolkenfeld 70, Jakob Stern 17, Josip Pfeiffer 15, Izidor Dorf 12, Adolf Haas 11, Vilim Lauš 20, Lavoslav Hirschl 65.56 svega 9 škrabica 276.56

Gradačac: Artur Kraus 68, Benjamin M. Kabiljo 136, Helena Cigler 120, Jakob Kabiljo 140, Jene Gris 40, Menahem Kabiljo 80, svega 6 škrabica 584.—
 Zagreb: E. Weiss 42.44, »Taheia« 547, dr. A. Licht 778 1367.—
 3792.—

MASLINE.

Novisad: Jevrejsko nacionalno omladinsko društvo sabralo za Herzl-šumu: Matija Levi 160, po 40 Bezalel Fürst, Adi Schreiber, dr. Handler, Bargjora Branadeis, Leopold Mandel, Jehuda Jos. Brandeis, G. Hönig, Paul Lebović, Jos. Bruck, Kalman Vig., A. Sattler, Edo Brandeis, Deda Mandl, Bela Schönberger po 20, J. Herzog svega 740, Bezalel Fürst prig. Barmicva Georga Brandeisa 1 stablo n. i. istog 50. Na ime pok. Malvine Kraus daruju: supruzi Leopold Wellman 400, po 300 Eduard Kraus, po 200 Olga Kovač iz Turske Kaniže, po 100 Leopold i Cilli Ehrenfest, supruzi dr. Arpad Kovač, supruzi Adolf Berger, Richard Kraus, Melita Kraus, Jehuda Josef Brandeis, Jevrejsko nacionalno društvo, po 50, Bezalel Fürst, Emil Vig, Eugelina Vig, Josef Lampel, Ilonka Holländer, Beli Lehner, Jehuda Jos. Brandeis, po 40, Monzili Kovač svega 2050 2790.—
 Sv. Ivan Žabno (Križevac) Muki i Berta Lederer u gaj Djure Hermana 2 masline 100.—
 Zagreb: F. L. na ime Hermana Lichta 450, Josip Wachs u vrt Elle 50, ravnatelj

Oton S. umjesto nagrade Arnoldu T. u vrt Fabijana Nussenbauma 160 660.—
 3550.—

DAROVİ KOD TORE

Split: Moric Albahari 60.—
 Mitrovica: Elias Stroke 200.—
 260.—

OBITELJSKA DAR. KNJIGA

Zagreb: Prig. vjenčanja Ine Ehrlich—dr. Milivoj Schwarz daruje obitelj Ing. Adolfa Ehrlicha 2000, dr. Beno i Vera Stein 200, Prig. vjenčanja Marjane Müller—Milan Berkeš daruju po K 400: Marko i Lina Haas, Terezija i Artur Kohn, obitelj Josip Müller, obitelj Mavro Adler, Milan i Marjana Berkeš i Helena i Jašo Berkeš svega 2400 4600.—

DJEČJI SABIRNI ARCI.

Tuzla: Geza Polaček 60.—
 Visoko: Aron Izak Danon 439, David I. Danon 200, Izidor M. Romano 110. 749.—
 809.—

PREGLED.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 33.506.—
 iz Bosne i Hercegovine K 15.523.—
 iz Srbije K 12.568.—
 iz Vojvodine K 11.132.—
 K 72.729.—

Od 1. januara do 20. septembra 1922 u nišlo je sveukupno K 813.033.14.

Svim rođjacima, znancima i prijateljima želi

SRETNU NOVU GODINU!

Josip Rothmüller.

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Šandor Weiller.

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Narodna kavana.
Pick

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Schwarzenberg i Stern
Martićeva ulica 17.

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Zlatna Kruna, restauracija.
Lauš

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Kavana Zagreb.
Lang

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Kavana Palmotić.

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Kavana »Corso«.
Braća Lauš

SRETNU NOVU GODINU!

želi svojim židovskim gostima

Velika kavana.
Lauš

Svim rođjacima, znancima i prijateljima žele

SRETNU NOVU GODINU!

Obitelj L. Wolf

Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Peirinska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potreština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Svim rođjacima, znancima i prijateljima želi

SRETNU NOVU GODINU!

Jul. Singer

Svim rođjacima, znancima i prijateljima želi

SRETNU NOVU GODINU!

L. Rothstein.

Svim rođjacima, znancima i prijateljima žele

SRETNU NOVU GODINU!

Braća Gross

CARINSKA I TRANSPORT. POSLOVNICA
MILAN WEISS - ZAGREB
 SUTERAIN - GJORGJIĆEVA ULICA 9 - SUTERAIN
 TELEFON INTERURBAN 4-93

VRŠI SVE VRSTE CARINJENJA UVOZNO, IZVOZNO I PREVOZNO - DAJE STRUČNO OBAVEŠTENJE O STOPI CARINE - PRIMA ZASTUPSTVO KOD NADLEŽNIH VLASTI U CARINSKIM SPOROVIMA

FOTOGRAFSKI ATELIER
WEINRICH I DRUG

ILICA 34. ZAGREB TELEF. 759.

Moderni atelier za sve vrsti i veličine fotografija - Specijalni zavod za snimanje grupa u i izvan atelieru - Za putne isprave izrađuju se fotografije po potrebi odmah.

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Schreiber i Mayer,
veletrgovina kožom
Jurišićeva ulica

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama
C. D. Gaon,
veletrgovina kralkom i pletenom robom
Jelačićev trg 23.

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Schoffen i drug
Vrhovčeva ulica 13.

Svim rođacima, znancima i prijateljima želi

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

Dr. Hinko Hirschl

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Merkur d. d.
veletrgovina i konfekcija papira
Ilica 31.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama
»Nobilior«
drogerija i parfumerija
Ilica 36.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Hinko Graf,
krojačka radiona
Berislavićeva ulica 4.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Eduard Spitzer,
trgovina manufakturnom robom
Nikolićeva ulica 8.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima i znancima

Supruzi Jakob Schnittlinger

Svim svojim rođacima, znancima i prijateljima, žele

SRETNU NOVU GODINU!

Supruzi Šimo Spitzer

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Braća Baum
trgovina kožom na veliko
Jurišićeva ul. 28.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Milan Freiburger,
elektrotehničar
Bakačeva ulica 5.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama

»Nova Knjižara«

Ilica 92.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

Adolf Licht

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Ivan Spitz,
nojarnica i električna brusiona,
Bakačeva ulica 5.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama

»Gradivo«

Irgov. društvo za promet gradjev. i tehnič. materijalom
Bogovićeva ulica 3.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Simon Seligmann,
veletrgovina
Vlaška ulica 57.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

Makso Borović

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama

»Hif

tvornica kemičkih proizvoda, d. d.,
Vlaška ulica

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Arnold Fleischhacker
veletrgovina
Marovska ulica 18.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Ljudevit Lion,
trgovina cipela i svakovrsne robe,
Jurišićeva ulica 1.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama

D. Hirschl,
trgovina željezom

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Ferdo Schwarz i drug
Ilica 45

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

Norbert Weiss,
agenturni i komisijonalni posao
Bakačeva ulica 4.

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Graf i Belović,
zavod za uvadjanje električne rasvjete
Berislavićeva ulica 4.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama
»Coloniale« d. d.
trgovina prekomorskom robom
Ilica 73.

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Braća Frank,
veletrg. manufakt. robom
Frankopanska ulica.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

LEŠANA TOVA TIKATEVU!

Dragutin Hirschl

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

D. Hirschl i drug,
importna kuća
Akademički trg 8.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama
»Papieros«,
veletrgovina papira i pisacih polrepšitina.
Berislavićeva ul. 16.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Dragutin Ullmann,
trgovina kralke i pletene robe
Ilica 36.

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Hugo Fleisch,
trgovina galanterijskom robom
Ilica 47.

SRETNU NOVU GODINU!

Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama

A. Romano,

Akademički trg 8.

Svim rođacima, znancima i prijateljima žele

SRETNU NOVU GODINU!

Supruzi Josip Cohen

Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo

SRETNU NOVU GODINU!

Braća Klein,
trgovina kuća
Jelačićev trg

Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi

SRETNU NOVU GODINU!

Josip Hoffmann,
veletrgovina manufakturnom robom
Jelačićev trg

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožđe, traverze
i sav građevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

GRADIVO "trgovačko društvo za
promet građevnim i
tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

**DIONIČKO
DRUŠTVO „MERKUR“****VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA**TELEFON:
17-95**ZAGREB - ILICA 31**PAPMERKUR
BRZOJAVI

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omolnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverača, te pisačeg i risačeg pribora

ŠTOFOVA NA VELIKO**ADLER I BÜCHLER
ZAGREB PRERADOVIĆEVA 2**

TELEGRAM: ŠTOFOVA — TELEFON: 26-56

**ISAK STEIN
67 ILICA 67**

Trgovina kratke i
manufakturnerobe
Veliki izbor čarapa

**KROJAČKA DVORANA
ZA GOSPODU****HINKO GRAF**Zagreb Beislavićeva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N.
gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor .....
najfinijih engleskih
Štofova

Lak, firnis, uljane boje, zemlj. i kem. boje, terpentina
Moster tvornica laka d. d. Zagreb

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog
materijala po najnovijem pariškom i
bečkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje
nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUXBAUM

Zagreb, Bregovita ul. 1.

Izraelitska bogoštovna općina u Zagrebu

Br. 727-22.

3-10

Natječaj

Na ovoopćinskoj židovskoj konfesional-
noj školi imade se popuniti mjesto

učiteljske sile

Reflektanti neka izvole svoje obložene
molbenice podnijeti predsjedništvu ove op-
ćine do konca ovog mjeseca.

Zagreb, 13. septembra 1922.

Predsjedništvo
izr. bogoštovne općine.

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugalj i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 10-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih panjava

NORBERT WEISS - ZAGREB

Telefon 7-33 BAKAČEVA ULICA 4 Telefon 7-33

Nudja: Ausišku modru galicu i ine kemijske proizvode, Gazela sa-
pun, Sunlight sapun, Sava svijeće, originalna američka tehnička
ulja, jestiva ulja, I-a holandeski Kakao, vaniliju, čaj, šafran itd.

Prispjele su pive vrsti

oštrice á la Gillette

6 K po komadu.

Za svaki komad se jamči.

i ostala roba

Ivan Spiz, Zagreb
Bakačeva ulica broj 5

KOVINE

Engleski cin (kositar), bakar, cink, mjeđ, olovo, bijela kovina (Lagermetall) u svima legurama i sve vrsti specijalnih kovina.

Sve vrsti kovinskih polufabrikata kao:

bakreni lim, olovni lim i vodovodne cijevi, cinkovni lim, pocinčani lim, mjeđeni lim, bakrene kotlove za rakiju i polentu, kao i sve druge polufabrikate iz specijalnih kovina.

Peronospora štrcaljke System Austria i Vermorel te sve nadoknadne djelove.

Olovna gledja, minium, cinkovo bjelilo, zelena galica.

Tražite specialne ponude!

METALOKEMIKA

D. D. ZA KEM. I RUDARSKE PROIZVODE ZAGREB

Strossmayerova ulica broj. 6.
Brzjavni: METALOKEMIKA. Telefon inter. 16—11.

Na veliko ! Na malo !

YANILIJA - BOURBON

i tahiti uz najjeftiniju cijenu kod tt.

J. Dragoner

ZAGREB - NIKOLIĆEVA ULICA 4.

„Sidro” d. d.

Za trgovinu željezom

Valska ulica 40 ZAGREB Telefon 61 i 21-30

Veliko skladište željeza te sve u željeznu struku zasjecajuće robe, napose tra-verza i betonskog željeza.

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

A.
ROKVAJNO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

INŠTALACIJA

ZAGREB
Telefon 14-59 (nuspostaja)

Zavod za uvadjanje električne rasvjete kućnih zvonila, telefona i mehanička radiona. Preuzima inštalacije mlinova te uređaja vlastitih pogona i prenoša sile. Popravlja sve vrste elektromotora i njih električnih aparata i t.d.

BERISLAVICEVA UL. 4.

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13—31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

PRISPIO

» AIDA «

PAMUK

za dobiti kod veletrgovine kratke, pamučne, pletene kao i D. M. C. robe

Ferdo Schwarz i drug, Ilica br. 45

Telefon 2-56

Brz. naslov: Švadruk

Podružnice: Brod na Savi

Podružnice: Osijek, Diakovo

Centralna Eskomptna Mjenjačna Banka d. d.

Brzjavni naslov:
BRODBANKA

Zagreb - Ilica 26

Telefon ravnateljstva: 8—78

Telefon blagaine: 15—30

ULOŠCI PREKO K 82,000.000.—

DIONIČKA GLAVNICA K 75,000.000.—

PRIČUVE PREKO K 22,000.000.—

PRIMA ULOŠKE NA KNJIŽICE I U TEKUĆEM RAČUNU UZ NAJBOLJI KAMATNJAK. NOVI ULOŠCI VRAĆAJU SE ODMAH BEZ OTKAZA. — DAJE MJENBENE I KONTOKORENTNE VJERESIJE, FINANSIRA TRGOVAČKE I INDUSTRIJALNE POSLOVE UZ NAJPOVOLJNIJE UVJETE. — OBAVLJA SVE BURZOVNE POSLOVE KUPIJE I PRODAJE DEVIZE, VALUTE I EFEKTE, IZVRŠAVA SVE NALOGE BRZO I KULANTNO. — PRODAJE UZ DNEVNI TEČAJ DOZNAKE, ISPLATE I AKREDITIVE NA SVA MJESTA U INOZEMSTVU, A NA ROČITO NA WIEN I PRAG.